

ΟΙ ΝΕΟΙ

III.

ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΣΟΦΙΣΤΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΠΡΟΕΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

BAUDELAIRE

ΚΟΚΚΙΝΑΚΗΣ

ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

ΠΑΡΑΣΧΟΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Γιάννης Κουμιάλης

Μάιος 1919.

ΟΙ ΝΕΟΙ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΓΙΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΚΚΙΝΑΚΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΟΔΟΣ ΔΙΟΛΟΥ 117 (ΑΘΗΝΑΙ)

ΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΠΡΟΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΙ

ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ:

Για ένα χρόνο . . . . . Δρ. 20
Για έξη μήνες . . . . . » 10

I NEI

PUBLICATION LITTÉRAIRE MENSUELLE

DIRECTEUR: YANNIS D. COKINAKIS

BUREAUX: RUE D'ÉOLE 117 (ATHÈNES)

LES ABONNEMENTS SE PAIENT D'AVANCE:

A L'ÉTRANGER

Un an . . . . . Fr. 25
Six mois . . . . . » 13

ΜΑΪΟΣ 1919

ΤΟ ΠΑΣΧΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

(ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ)

Β΄.

[Άφου στά πλάγια τοῦ Ἑλικῶνα, ἀκούσει ὁ Ποιητὴς τὶς μυστικὰς Ἑλληνικὰς φωνάς, ποὺ στρέφουν τὴν ψυχὴ του καθὼς στρέφεται ὁ μαγνήτης ἀπὸ τὸ Βορροιά, καθάρια, πρὸς τὸ Πᾶν, κ' ἐνῶ, «σάν ὁ Ἥγεσίας, ἀθλητὴς, ἱερέας καὶ προφήτης» ἀνεβαίνει τὸ βουνὸ ὄλοένα, ἀκούει ξάφνου, μιὰ μικρὴ καμπάνα, ποὺ καλεῖ σὲ μακρινὸ χωριό, θαρρεῖ, γιὰ τοὺς Χαιρετισμοὺς τῆς Μάνας Θεοῦ :

«Μικρὴ καμπάνα

*Θαμπὴ κ' ἀνάγια ἀνέβαινε στὴν ἀψηλὴν ἐρομιά,
Δειλὴ φωνή, κ' ἐφώναζε τρεμάμενη, τὸν Πᾶνα!*

Ἔτσι, στὴ γλυκύτετη ὥρα, μπρὸς τὸν Ἐνιαῖο Νόμο τοῦ Ἔρωτα, φανερωμένο τὸ Πιστεύω, στὴν κορφή ποῦ «παντελὴς καὶ μεμνημένος» ὀργιάζει ὁ νοῦς—κ' ἀπὸ τὰ σπάρτα εἶνε χροσὸς ὡς κάτου ὁ Ἑλικῶνας—χύνεται σάν Ὑμνος νικητήριος, κ' ὁ πεσμένος στὰ σκοτάδια Μῦθος τοῦ Ἰησοῦ, φωνάζει ὡς τὸ πουλὶ πῶχει γλιστρήσει ἀπ' τὴ φωλιά. Τότε ξεχειλίζει στὴν καρδιά του τὸ Ἐλεος, ἀδελφὸς τοῦ Ἄθλου. Καὶ σηκώνοντας τὸ Μῦθο, παίρνει πάλι τὸν ἀνήφορο τοῦ θείου βουνοῦ, γιὰ νὰ τὸν ἀνεβάσει στὴν κορφή :

*«Σάν ὁ Ἡρακλῆς, ἰ' Ἀρκαδικὰ τὰ δάση ὀποῦ περῶντας,
Μὲς στὴν ἀπέραντη, μουγγὴ γαλήνη τοῦ θροαδιοῦ,
Ἄκουσεν ἄξαφνα φωνὴ ποῦ ἀπὸ βαθιὰ κινῶντας,
Κλάμμα τοῦ ἐφάνη κ' εἶπανε, μιανοῦ μικροῦ παιδιοῦ,*

*Καὶ τρέχοντας μὲ ἰ' ἄκουσμα μὲς στὰ πυκνὰ ὀλοῖσα,
Τί μέσα του, λαχτάρισε μιὰν ἄγνωρη μιλιὰ,
Βρίσκει στὰ πόδια του μπροστά, μικρὸ πουλάκι κίσσα,
Ἄπ' οὔχε πέσει, θέλοντας νὰ φύγει ἀπ' τὴ φωλιά,*

*Καὶ τότε, ὁ ἴδιος ψάχνοντας, βρίσκει τὸν κλώνο, ἀπ' ὅπου
Εἶχε γλιστρήσει τὸ πουλί, καὶ μ' ἔγνια στοργικῆ,
—Μέσα του ἐχτύπησε βαθιὰ πολὺ, ἡ καρδιά τοῦ ἐνδρόπου—
Τὸ πέρνει, καὶ σκαλώνοντας, τὸ ξαναβάθει ἐκεῖ.»*

Τότε ἀρχίζει νὰ διηγείται στοὺς ἀνθρώπους τὸ Εὐαγγέλιο—μέρος τοῦ ἔργου—στοὺς ξωμάχους καὶ στοὺς λιγοστοὺς, (γιατὶ δὲν εἶνε ἡ Τέχνη, γιὰ τὸ «διαβασμένον ὄχλο»; ἀλλὰ γιὰ τοὺς Λίγους καὶ γιὰ τὴ Φυλὴ, γιὰ τὴ Φιλία καὶ γιὰ τὴν Ἀνθρωπότητα), ἱστορίζοντας ὅσο μπορεῖ «ἀπλά, ἀτρεμῆ καὶ εὐδαίμονα», τὰ πρόσωπα, ποῦ αἰῶνες ἦταν καὶ εἶνε ὁ μυστικὸς καθρέφτης τῶν ψυχῶν.]

Γ'.

Ἔχει ὁ Ματθαῖος τὸν Ἄγγελο, καὶ ὁ Μάρκος τὸ λιοντάρι.

Ἔχει ὁ Λουκᾶς στὰ πόδια του τὸ ἄγνὸ καμάτερό.

Καὶ ὁ Ἰωάννης, δίπλα του, σκουτάρι καὶ κοντάρι

Τὸν Ἄετό; ποῦ μ' ἔτοιμο τὸν ἐκπτάει φτερό.

Καὶ γώ, στερνὸς καὶ ξέχωρος, μὴ φύχτα Ὀλύμπιο στάρι,

Ποῦ νὰ τὸ σπείρω σήμερα, στὴ γῆ μου λαχταρῶ.

Κάθε σπειρὸ κιὰτίμητο κλωνὶ μαργαριτάρι,

Κάθε σπειρὶ, καὶ ἀντίκλειδο, στὸν ἄμετρο καιρὸ.

Ἡ εὐκὴ σου ἀπὸ τὰ μέλη μου τὸν κόπο ἂν ἔχει πάρει,

Σᾶμπως γυμνὸ νὰ μ' ἔλυσες στὸ ἀθάνατο νερό,

Μητέρα γῆ, στὰ σπλάχνα σου παρόμοιο δὲν ἐσπάρη,

Ποῦ ἀγγελικὸ τὰ σπλάχνα μας, χορεύουνε χορὸ;

Κι' ὡσὰ σὲ βράχους ἀψηλούς, τὴ χειμωνιάτικη ὥρα,

Κρέμονται οἱ πάγοι, κρούσταλλα γιγάντια, στὸ γκρεμὸ.

Σὰν πολυέλαιοι τῶν ναῶν, σὰν ἐπουράνια δῶρα,

Κι' ἀκοῦς, στὰ βάρη, ἀδιάκοπο νὰ πέφτει σταλαγμὸ,

Γλυκὲς, παρακαλεστικὲς φωνές, μοῦ πλημμυροῦνε

Τὸ νοῦ, χελιδονίσματα, π' ἀρχίζουνε, δειλὰ

Γλίγορα λόγια μέσα μου, καὶ οἱ φρένες μου, ἀποροῦνε,

Τόσο γαλήνια νᾶρχονται, σταλμένα ἀπὸ ψηλά!

Καιροὺς ὀπίσω—μ' ὄλαχε, πῶς ἔπεφτε τὸ χιόνι,

Σὲ πλατανόδασο βαθιό, καθάλλα νὰ διαβῶ,

Καὶ σ' ἓναν πλάτανο, ξερὸ καὶ ξέφυλλο, τὸ ἀηδόνι

Νὰ ἰδῶ, ποῦ ἐπήδα, ἀπὸ κλαδί σ' ἄλλο κλαδί, βουβό.

Εὐλάβεια πῆρα περισσὴ, στὰ σπλάχνα μου ὅλη μέρα,

Ὀλοένα βάνοντας στὸ νοῦ, τὴ μυστικὴ σιωπὴ,

Τοῦ θείου πουλιοῦ, π' ὀλάκαιρον ἀνθίζει τὸν ἀγέρα,

Σὰν ἔρτει ἡ ὥρα, τοῦ ἔρωτα τὸ θάμπος, γιὰ νὰ πεῖ!

Ἄλλὰ τὸ βράδυ, ὡς πλάγιασα σ' ἐρημικὸ μετόχι,

Στὸν ὕπνο ξάφνου, σι' ὄνειρο, μοῦ εἰκάστη, ν' ἀντηχῆ

Κελαϊδισμὸς ἀκράτητος, βαθιὰ μου, ὡς πρωτοβορῆ,

Κι' ὅ,τι ὁ χειμῶνας ἔπερνε, μοῦ τῶδινε ἡ ψυχὴ!

Καὶ τώρα, στὴν ἀκοίμητην ἀναμονὴ μου μέσα,

Σὰν ἔπειτ' ἀπ' τὸ χτίσιμο στὰ δέντρα, τῶν φωλιῶν,

Ἄριολαλοῦνε, σταματᾶν, πέρνουνε λίγη ἀνέσα,

Καὶ ξάφνου, λυώνται ἀκράτητες, οἱ γλῶσσες τῶν πουλιῶν.

Κρουφὰ ὡς μιλοῦν τὰ πνέματα βαθιὰ μου, τὰ ἐναντία

Ποῦ σμίγουν μέσα μου θεϊκά, λαμπρὸς εὐτυχισμὸς,

Ξάφνου, φωνάζουνε ἀφθαρτες φωνές, καὶ ἀπ' τὰ μαντεῖα,

Ποῦ ἐβουβαιόνταν, ἄδολος ξεχύνεται χρησμός!

Καὶ κεῖ ποῦ κάθομαι, ψηλά, γαλήνιος, καὶ ὠρμάζω

Τὸ νόημα, φέρνει ὁ ἄνεμος, θαμποὺς κυματισμοὺς

Καμπάνας, μέσ' ἀπ' τὰ χωριά, λογιάζω καὶ ἀπεικάζω,

Ποῦ κράζει, γιὰ τῆς Χάρης της, τοὺς θεῖους Χαιρετισμοὺς!

Τότε, ὡς νὰ μέτραα μυστικὰ καὶ ἀνατολὴ καὶ δύση,

Τὸν οὐρανὸ, τὴν ἄβυσσο, σὰ νᾶθελα νὰ βρῶ,

Στοῦ ἴδιου μου πάνω τοῦ κορμιοῦ, τὴ μεστωμένη ζήση,

Τὸ δειλινὸ, σηκώνομαι καὶ κάνω ἓνα σταυρό!

Γλυκὰ τὸ δάκρυ μου ἀναβρᾶ στὰ μάτια, δὲν τὸ ἀγγίζω

Μὰ ἀνοίγοντας τὰ βλέφαρα, τὸ ἀφίνω νὰ κυλᾶ

Καὶ τῶν ἀνθρώπων γαλήνα, ἀρχίζω καὶ ἱστορίζω,

Τῆς Παναγίας τὸ στόρισμα τὸ μέγα, σιωπηλά.

***

«Τὰ νυφικά της, φόρεσε, τὰ ὄρια στολίδια, ἡ Ἄννα
Σὰ λούστηκε, καὶ κάθησε, σὲ δάφνης τὴν ἰσκιά,
Κ' εἶπε, μὲ θρηνο: «Δέσποτα, δὲ θέλω γίνεαι μάννα,
Ἐγώ, λαμπάδα ποῦ ἄναψα, μπροστά σου, νυφικά;»

Τὰ μάτια ἐσήκωσε ψηλά, κ' εἶδε στὰ κλώνια μέσα
Τῆς δάφνης, μὲ τὸν ἔρωτα, πῶς παίζαν δυὸ πουλιά,
Καὶ τοῦ καημοῦ της, πιότερον ἐπλήθυνε ἡ ἀνέσα,
Καὶ στὴν εὐχή, τῆς σκώθηκε σὰν κύμα, ἡ ἀγκαλιά.

Καὶ νά, στὸ δρόμο, ἀπὸ μακρὰ, ὁ Ἰωακείμ φτασμένος,
Μὲ τὰ κοπάδια τὰ πολλά, ποῦ ἐρχόντανε μπροστά,
Ἐκ τῆς νήστια ὀλόφωτος, τὴν προσευκὴ θρεμμενος,
Καὶ τὸ λαμπρὸ χαιρετισμό, βαθιὰ του δὲ βαστά!

«Ἄννα, ὁ Θεός, τὸν πόθο μας, θὰ νὰ τὸν εὐλογήσει!»
Εἶπε, κ' ὁ Θεός, εὐλόγησε· στοὺς μῆνες στοὺς ἐννιά,
Ἐκ τῆς καρπὸ, καὶ μόνο του, τὸ δέντρο εἶχε λυγίσει,
Καὶ δίπλα της, τὸν δέχτηκεν, ἡ ὀλόφωτη κονιά!

***

Χαρὰ μεγάλη ἐγένηκε, τῆς Ἄννας μὲς στὰ στήθη·
Τὰ μάτια της ἐσήκωσε, κ' εἶπε: «Ἡ ψυχὴ μου ζεῖ!»
Γλυκὸ ποτάμι μέσα της, ἡ χάρη, ὡσὰ νὰ χύθη,
Στὸ βρέφος τότε γύρισε καὶ τῷδωκε βυζί.

Στοὺς ἕξι μῆνες, τὸ μωρὸ στὰ πόδια του τὸ ἀφίνει,
Νὰ ἰδεῖ, ἂν μπορεῖ νὰ στέκεται, καὶ κείνο, μονομιά,
Ἐκ τῆς πατάει πατήματα, τρεκλίζοντας, καὶ χύνει
Μὲς στὴν ποδιά τῆς μάννας του, ποῦν' ὅλη ἐπιθυμιά!

Τότε, ταμμένο τοῦ Θεοῦ, σὲ θάλαμο τὴ βάνει,
Κρυφὸ στὸ σπῆτι, ἀπόμειρο, π' ἀκάθαρτο ἢ κοινό,
Τίποτα μέσα του δὲν ἔχει μπεῖ, παρὰ λιβάνι
Λαμπρόν, ἀργὰ ποῦ ἀπλώνεται, καθὼς στὸν οὐρανό!

Τὰ τρία της σὰν ἐκλείσανε τὰ χρόνια, κ' ἦσαν οἱ ὄρες,
Στὸ ναὸ νὰ μπεῖ, τὸ πνεῦμα της ἄλλοῦ νὰ μὴ στραφεῖ,
Κόρες καλοῦνε τοῦ Ἰσραήλ, ἀγνές, λυμπαδοφόρες,
Τῆς φλόγας πάντα, τὸ μωρὸ, νὰ βλέπει τὴν κορφή.

Κόσμος ἔοπισω ἀκολουθᾶν, γυναῖκες, ἄντρες, γέροι,
Πλήθος τὸ σμάρι τῶν μικρῶν, τῶν νιῶν, τῶν ἀγοριῶν·
Κι' αὐτή, σὰ νάχει ἀγνάντια της, ἀδιάκοπα, ἔν' ἀστέρι,
Κυττάζει πάντα, ἀσάλευτη, τὴ φλόγα τῶν κερῶν!

Τέλος, ὡς φτάνουνε, στὸ Ναὸ τὸν ἅγιο τοῦ Κυρίου,
Κι' ἀφίνουν κάτου, μόνο του, στίς πλάκες τὸ μωρὸ,
Στὸ τρίτο ἀνηφορεῖ σκαλί, τοῦ Θυσιαστηρίου,
Κι' ἀρχίζει, ἕνα πασίχαρο, παιδιάτικο χορὸ.

Σὰν ἀπὸ κύμα λιβανιῶν, λαμπρὴ, βαθιὰ εὐφροσύνη,
Ἐκ τῆς ἄκρη, σ' ἄκρη γέμισεν ὀλόφωτος ὁ Ναός·
Μὲς στίς καρδιές, ξεχείλισε κρυφά, ἡ ἀγαθωσύνη,
Κι' ἀκέρως τὴν ἀγάπησε, τὴν ὡρ' αὐτή, ὁ λαός!

***

Ὅπου πλατάνια, καὶ νερά, κ' ὅπου νερά, μελίτσια·
Κι' ὅπου μεγάλωσε ψυχὴ, μὲς στ' Ἅγια, τὰ καλεῖ
Τὰ πλάσματα ὅλα, ἡ χάρη της, ὑπάκοα, ὀλοῖσια,
Καθὼς τὸν ἄγγελο τοῦ Θεοῦ, ἀκλούθα ἕνα σκυλλί.

Καὶ τούτη, π' ἀπ' τὰ γέννα της, τοῦ Ναοῦ τὸ μέγ' ἀστέρι,
Τ' ἀτίμητο λογιάστηκε, καὶ γεύτη τὸ ψωμί,
Δοσμένο πάντα, σιωπηλά, σὰν ἀπὸ Ἀγγέλου χέρι,
Βαθιὰ τῆς θρέφει δύναμη, γαλήνιο τὸ κορμί.

Κι' ἅγια ἡ πηγὴ τῆς νιότης της, στὸ μυροδόλο ἀέρα,
Λίψα καὶ πείνα μυστικὰ τὰ σπλάχνα της φιλεῖ·
Κι' ὡς θέλοντας, ἕνα σπειρὶ νὰ πάρει ἡ περιστέρα,
Μὲ ὀρθὰ φτερά, πιδώνεται, σὲ μαρμαρένια αὐλή,

Ἵπακοὴ κι' ἂν κυβερνᾷ τὸ ἀτάραχό της βῆμα,
Θαρρεῖ, τοῦ Ναοῦ μὲς τᾶδυτα περνώντας, πῶς πατεῖ,
Στέρεα κι' ὀλόϊσα, τὸ πλατὺ τῶν λιβανίων τὸ κύμα·
Κι' ὡσὰ μιὰ κόρη, τὴν ποδιὰ τοῦ ὀλάνοιχτη κρατεῖ,

Κάτου ἀπὸ δέντρο, ποῦ ἤσυχα χέρι ἀλαφρὸ σαλεύει,
Νὰ πέσουν μέσα, οἱ ὄριμοι ποῦ δέσανε καρποί,
Τὴ δυνατὴ της τὴν ψυχὴ, ποῦ εἰρήνη βασιλεύει,
Στῆς δέησης, τὴν πανεύτυχην ἀπλώνει, τὴ σιωπὴ.

Ποτὲ κι' ἂν δὲν ἀκούστηκε, θρηῆνος, φωνή, κραυγὴ της,
Στὴν προσευχὴ τὰ χεῖλη της ποτὲ κι' ἂν δὲν κινᾷ,
Γεμίζει ἢ πλάση ὀλάκερη, σιγὴ ἀπὸ τὴ σιγὴ της,
Κι' ὡς ἀστραφὰ τὰ πλάσματα, μιὰ νόηση τὰ περνᾷ!

Ἄλλ' ὡς ἢ πλάση, ἐστέναζε στὸ Ναὸ τριγύρα, νάμπει,
Καθὼς σὲ σπῖτι, θέμελα ποῦ τὸ κρατοῦν παλιά,
Χύνονται μέσα, τὰ βουνά, τὰ πέλαγα κι' οἱ κάμποι,
Τὸ χελιδόνι σὰν ἐρτεῖ καὶ χτίσει μιὰ φωλιά,

Μιὰ στάλα, καὶ ξεχειλίσσε τὸ μυστικὸ λαγῆνι—
Ἵμνος καὶ θρίαμβος ἄρρητος, ἱερὸς χορὸς κρυφός—
Κι' ὡς τὸ νησι τοῦ ὠκεανοῦ, ὁ ἅγιος Ναὸς ἐγίνη,
Ποῦ τὸ χτυπᾷν, τὰ κύματα τὰ ὀλόαφρα καὶ τὸ φῶς!

Στὰ χρόνια της τὰ δώδεκα, σὰν ξάστραψε ἢ λαμπρότη,
Ὁ Ἄρχιερέας, τὴ νιότη της, ὡς θάμπωσε νὰ ἰδεῖ,
Λιατάζει: «Οἱ χηρευάμενοι, σὲ μένα ἄς ἔρτουν πρῶτοι,
Κι' ἄς ἀκουμπᾷει καθένας τους, μπροστά μου σὲ ραβδί!»

***

Πέρνει, ἀπ' τὰ χέρια, τὰ ραβδιὰ ποῦχε ὁ καθένας φέρει,
Διαβάξει ἀπάνω μιὰν εὐχὴ, καὶ τοῦ Ἰωσήφ στερνά—
Κι' ἀπ' τὸ ραβδί του ὡς ἄξαφνα νὰ βγῆκε, περιστέρι,
Ἀπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του, γοργό, συγχοπερνᾷ!

Κι' ὁ ἀρχιερέας: «Στὰ χέρια σου τὴν κόρη παραδίνω·
Διὰ σου τὴν ἐμοίρανε, σημάδι τ' οὐρανοῦ».
Κ' εἶπ' ὁ Ἰωσήφ: «Πῶς ἄντρας της, μπορεῖ ποτὲ νὰ γίνω,
Π' οὔμαι στοῦ δρόμου τὰ στερνά, θαρρῶ, τοῦ μακρυνού;»

Πικρὰ κι' αὐτὸς τοῦ ἀντιλογᾷ: «Τὸ φτωκινὸ σημάδι,
Κι' ἂν ἔμιασε μὲ διάνεμμα μιανοῦ περιστεριοῦ,
Τῆς ἔγνιας ἀπ' τὰ φρένα σου, νὰ διώξεις τὸ σκοτάδι,
Τ' εἶτανε νόημα φανερό, τ' ἁγίου του τοῦ χεριοῦ!»

Πέρνει τὴν κόρη ὁ Ἰωσήφ, μὲ κεφαλὴ σκυμμένη,
Καὶ μέσ' ἀπ' τὰ φτωχόσπιτα, γοργὰ τὴν ἐπερνᾷ,
Ὅπου ἢ δική του κατοικία, στερνὴ, σὰ μακρυσμένη,
Πιὸ φτωχικά, κι' ὀλόγυρα τὴ ζώνουν τὰ βουνά.

Κι' ὀλόγυρα τὴ ζώνουνε, τὰ περιβόλια, πλήθος,
Κ' εἶν' ἀπ' ἀσβέστη, οἱ τοῖχοι της, κι' ἀπ' ἄχερο, ἢ σκεπὴ·
Κι' ἀπ' ὄξω, χνάρια τῆς δουλιᾶς, ξαλάφρωμα στὸ στήθος,
Οἱ φλοῦδες οἱ μυριστικὲς τοῦ ξύλου, κ' ἢ σιωπὴ!

Τὰ λίγα σύνεργα, στητὰ ἔξοπισω ἀπὸ τὴ θύρα,
Παραμερῖζει ὁ Ἰωσήφ, ἢ κόρη νὰ διαβεῖ.
Θάμπος, τὰ φρένα του κρατεῖ, καθὼς κυττάζει γύρα,
Μιὰ λάμψη νὰ ξεχύνεται, μιὰν ἀστραπὴ βουβή!

Τέλος, τολμάει τὰ χεῖλη του ν' ἀνοίξει: «Εἶνε δικό σου
Τὸ σπῖτι, ὁ κῆπος γύρα μας, πὸ τούτη τὴ στιγμή·
Καὶ γώ, ὁ ὑπάκοος τοῦ Θεοῦ, κι' ἀρραβωνιαστικός σου,
Φεύγω, στ' ἀντίκρου τὸ χωριό, νὰ χτίσω οἰκοδομή.»

***

Μένει, μονάχη ἢ Μαριάμ, κυττάζει ὀλόγυρά της,
Βάζει σὲ τάξη, σιωπηλά, τὴ φτωχικὴ στρωμνὴ,
Στεῖ τὸ τραπέζι, σὲ γωνιὰ βαθιὰ στὴν κάμαρά της,
Καὶ δίπλα ἀπ' τὸ παράθυρο, τὸ χαμηλὸ σαμνί.

Ἄργα, κ' ἡ νύχτα π' ὄπεφτε, σιγὰ τὰ βήματά της,
Γιὰ ν' ἀναπάψει ὡς ἤθελε, τὸ λύχνο τότε σβεί·
Καὶ τ' ἄστρα, ἢ φλόγα π' ὄκρυβε, ξανοίγονται μπροστά της,
Κ' ἓνα μεγάλο, ἀπ' τὸ βουνὸ π' ἀρχίναε ν' ἀνεβεί!

Κι' ὅπως λαχαίνει, νυχτικὰ μεγάλη πεταλούδα,
Μέσ' ἀπὸ κάμπους σκοτεινοῦς, σὲ σπίτι σὰν ἔρτει,
Ἄσάλευτα, τὰ μαῦρά της ἀπλώνοντας βελούδα,
Σὲ τοίχο ἀπάνω νὰ σταθεῖ, σὰ νᾶναι καρφωτή,

Παρόμοια, τότε, στὸ σκαμνὶ ποῦ κάθησε, ἀπομένει,
Τὰ χέρια, πὰ τὰ στήθη της, τὰ δένει, σταυρωτά,
Κι' ἀπ' τὴ σιγή, π' οὖν' ἄμετρα τριγύρα της χυμένη,
Ἄκουει, στὴ χλόην, ἀρχίζουνε κρυφὰ μουρμουρητά!

Στὰ σκότη τὰ λαμπρόγυτα, τὰ πλούσια καὶ τὰ μαῦρα,
Βυθίζεται, ὡς σὶν ἴδια της νὰ βρῖσκειται πηγὴ,
Κι' ὡς ζωντανάει γύρα της τῶν ἀστεριῶν ἢ ἀνάβρα,
Βαθιά της, τρέμει δέηση, ποῦ δὲ ζητάει νὰ βγεῖ!

Μύρια μπουμπούκια μέσα της, ποῦ ἡ ὄρα τὰ φουσκώνει,
Σύσμιχτα σάμπως σὲ σγουρὴν ἀγριοτριανταφυλλιά,
Καὶ μιὰ φροντίδα ἀπάνω τους, ποῦ τίποτα δὲ σκάνει,
Σὰν τὴν ἀηδόνα, ἀσάλευτα ποῦ κλώθει στὴ φωλιά!

Κι' ὅπως σὲ σπίτι ἐρημικὸ, ποῦ σπάνια μὲς στὸ χρόνο,
Ἄνθρωπος μέσα κατοικεῖ, μὲ τὸν καιρὸ, σιγὰ,
Ἡ Φύση γύρα του ἀρχινᾷ, βρῖσκει καὶ χτίζει θρόνο,
Ἡ νυχτερίδα, ὀλόγυρα στὶς στέγες, φτερουγᾷ,

Χορτομανίζει ἡ θύρα του, κλειστὴ σὰν ἀπὸ μάγια,
Στὰ δέντρα του ἔρχεται βαλμάς, γουστέρα στὴν αὐλή,
Κι' ὀλόγυρά του, ἀδιάκοπα, σαλεύει κουκουβάγια,
Ποῦ ὅπου σταθεῖ, τὸ σύντροφον ἀπὸ μακρὰ καλεῖ,

Τοῦ Ναοῦ ἡ ψυχὴ, σὰν ἔμεινε στὶς πνοὲς τῆς Φύσης, μόνη,
Πρώτη φορὰ, τριγύρα της, ἀκίνητη, ἀγρικᾷ,
Σμάρι, ἀπ' τὸ βάθη τῆς νυχτός, θερμό, νὰ τὴ σιμώνει,
Τὰ Χερουβείμ, τὰ Σεραφεῖμ, τὰ Ζόρα τὰ Μυστικά!

***

Καὶ μὲ τῶν πλατανῶν τὸ θρό, μὲ τ' ἄξαφνα ἀφημένα
Στὰ περιβόλια, γλίγορα ποπιστικὰ νερά,
Στὰ σκοτεινά, τὰ μέλη της, ἄργα πολὺ ἀπλωμένα,
Τῆς τ' ἀνεμίζουν ἄκοπα, τὰ μυστικὰ φτερά·

Δύναμη σμίγουν ἄμετρα, τὰ μάτια της κλεισμένα,
Αἰσθησες κρύφιος μέσα της, ἀπλώνονται μὲ μιὰ,
Σὰ νυχτολούλουδα, ἄσειστα ποῦ μνήσκουν ἀνοιγμένα,
Στῶν ἄστρων τὴν ἀκοίμητη, βουβὴν ἐπιθυμιά!

Ἄργα, κι' ἀνοίγει τὴ ματιὰ, στὸ φτωχικὸ της σπίτι—
Τοῦ ἡλίου βαθιὰ του χύθηκε τὸ κύμα, καὶ ξυπνᾷ—
Ἄμετρα ρόδα, λόγιασε, τῆς πλημμυράαν τὴν κοίτη,
Καὶ τὸν ἀγέρα, ἀκράτητα λαλήματα τερπνά!

Ἄγέρας χλιὸς ἀπάνω της, ἀγέρας χλιὸς βαθιὰ της,
Ἐνα μελίσι τοῦ παντὸς ἀχει ὁ ἀνασασμός,
Δροσοπηγὴ τὸ στήθος της, κρυφοπηγὴ ἢ καρδιά της,
Καὶ τὸ βλεφαροσάλεμμα, βαθιὸς εὐτυχισμός,

Μὲς στ' αὐγινόν, ὀλόστρωτο, γαληνοφόρο χᾶδι,
Μ' ἀναπαμένο, ἀνάλαφρο τὸ χέρι, σὰ φτερό,
Τοῦ κήπου, μέσ' ἀπ' τὸ βαθύ, δροσιτικὸ πηγᾶδι,
Τραβάει σιγὰ, στὸ ξέφωτο πεζούλι, τὸ νερό.

Τὸ μέγα λούζει μέτωπο, κι' ἀτάραχη γυναίκα,
Λάμπει βαθιὰ της ἄξαφνα, στὸ μάγο φῶς, στητή!
Καὶ καθῶς, μέσα στὸ λαμπρὸ τὸ δειλινό, ἢ Ρεβέκκα,
Ὅπου ἔγυρε τὴ στάμινα της, γιὰ τὸν προξενητή,

Στὸ ἴδιον ἀπάνω χέρι της, ὡσότου ξεδιψάσει
Κι' ἀράδα, πότισ' ἔπειτα, σπῆ γούρνα τὴν παλιά,
Τὸ κάραβάνι, τὶς πολλὰς γκαμήλες, ὡς νὰ φτάσει
Σὲ γνόφας λόγο φανερόν, ἢ εὐγενικὴ μιλιὰ,

Στὸ λαμπροξύπνητο αὐγινὸ κυττάει, ποῦ μαζωμένα,
Λιονάτα νέφη ἠλιόπληχτα, κοιμῶνται γαληνῶ,
Κι' ἀντιφεγγάνε ἀπέραντα τὸ θάμπος, ὑψωμένα,
Σὰ θεμωνιὲς ἀπανωτές, σὰ γαλανὰ βουνά!

Πυρρές, μὲς στὰ γεννήματα, χτυπᾶνε οἱ παπαροῦνες,
Τοῦ ἀγέρα χνωτ' ἀνάπαλα, σαλεύουν τὰ σπαρτά·
Κι' ἀπὸ τὶς ράχες τῶν λευκῶν ἀρνάδων, οἱ κουροῦνες,
Δίπλα πηδᾶν στὰ χώματα, καὶ βόσκουνε σκυφτά.

Βαθιάς σὰ νᾶγινε ἐκκλησιᾶς, μὲ μιᾶς, ἢ δύναμὴ της,
Μονόζωνη, τοῦ σπλάχνου της, ἐχόρεψε ἢ πηγῆ,
Σὰν πύργος, στίλος θυμιατῶν, σὰν τάγμα, ἢ Σουλαμίτις,
Αἰφνίδια μέσα της σκιρτᾷ, κι' ὀλόγυρα, ὅλ' ἢ Γῆ!

***

Δυὸ χρόνοι, στήνουν ἀργαλιό, τὴν ὥρα μὲ τὴν ὥρα,
Σ' ἀνέμους μέσα καφτερούς, σὲ πάγος, σὲ βροχή,
Καὶ μὲς στὴ μέση τῶν καιρῶν, τῆς φαίνουνε τὰ δῶρα,
Στημόνι ἢ πλάση γύρα της κ' ὑφάδι, ὅλ' ἢ ψυχῆ!

Τί, σὰν ὁ κέδρος τοῦ βουνοῦ, ὡσὰν τὸ ἀνυψωμένο
Λογγοκυπάρισσο ἔμιασε, ποῦ μὲς στὰ σκοτεινά,
Ἄπ' ὄλο τ' ἄστρι φαίνεται περιτριγυρισμένο,
Κι' ὡς ἀνασαίνει, ὀλόσωμη τὴ νύχτα, ἀργοκινᾷ!

Τί, δίπλα τῆς κρεμᾶ στὸ αὐτί, σὰ βύσσος, τὸ πλοκάμι,
Καὶ μὲς στ' ἀνακλαδώματα τὰ μπλάβα τῶν φλεβῶν,
Ἡ ζωὴ της, τρέχει ξέχειλη, πλατὺ βουβὸ ποτάμι,
Κ' εἶνε τὰ μάτια της βαθιά, σὰ λίμνες τοῦ Ἑσσεβῶν!

Σὰ μιὰ φρεγάδα, ποῦ καρπὸ φορτώνει ὄλο τ' ἀμπάρι,
Ὡς ποῦ ἀκουμπᾶν οἱ πλεύρες της, σπῆ στρώση τῶν νερῶν,
Ὅλο της μπαίνει τὸ κορμί, σὰν ἓνα κεχλιμπάρι
Τραβηχτικό, σπῆν ἄσωτην ἀνάβρα τῶν φτερῶν.

Βασιλομέλισσα, στητὴ καταμεσις στὸ σμάρι,
Παρθένα, κι' ὄλο πείθεται, σπῆς δόξας τὸ θρονί,
Κι' ὡς νέφη, π' ὀλοτρόγυρα κυκλώνουν τὸ φεγγάρι,
Οἱ Ἀρχάγγελοι, στυλώνουνε τὴ φλόγα της, τρανή!

Σὰ βρούση τετραπρόσωπη, π' ὄνα τραγούδι τρέχει,
Γοργό, πυκνὸ κι' ἀστείρευτον, ὁ κάθε της κρουνοῦς,
Ἡ, σὰν ὁ θρόος ποῦ μᾶς ξυπνᾷ, ὅταν αἰφνίδια βρέχει,
Κι' ὡς κελαρύζει ὀλονυχτίς, τὸ νιὸ κρασί, ὁ ληνός,

Χύμα καρδιᾶς, στὰ βάθη της, ἀπλώνει τὴ μεγάλη,
Στροπὴ φωνή, π' ἀκούγεται νὰ τρέχει γαληνά,
Καθὼς στὰ πέλαγα, σκορπᾷ μιὰ λάμψη, ἅμα προβάλλει,
Σὰν πρόσωπο, ἢ πανσέληνο, ξοπίσω ἀπ' τὰ βουνά!

Ἔτσι, σπῆν ἄγιαν ἐρημιᾶ, ποῦ τῆς καρδιᾶς τὸ χύμα,
Ὀλονυχτίς κι' ὀλημερίς βαθιά της ἀγοικᾷ,
Ὅλη ἓνα στήθος ἢ ψυχῆ, ὅλ' ἢ ζωὴ ἓνα χύμα
Φουσκώνει—κι' ἄφαντη ἢ ἀχτή—καὶ δὲν τὴν προσδοκᾷ!

***

Ὁ ἀρματομένος Ἑρωτας, θὰ νᾶρτει, θὰ ξανάρτει,
Ἄπ' τῶν ἀητῶν τὶς σύναξες κι' ἀπὸ τῶν λιονταριῶν,
Ἄπ' τὴν πνοή, σὰ νικητῆς στρατός, ποῦ πάει, τοῦ Μάρτη,
Ἄπ' τὴν καρδιὰ τῆς ἀνοιξῆς καὶ τῶν καλοκαιριῶν!

Θὰ ν' ἄρτει, στέρεο βάδισμα, ἐτοιμασία τοῦ Θρόνου,
—Θ' ἀχεῖ ἢ καρδιὰ μας, μιὰν ἀχὼ γιὰ κόσμους μακρυνούς—
Κρουφό, βουβό, θὰ χύνεται τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου,
Θὰ νᾶρτει, ἀπ' τοὺς βαθύτερους, ποῦ βρίσκονται, οὐρανοῦς!

Γλυκά θὰ φέγγει τοῦ παντός, ἡ λάτρα, ἡ δόξα, ἡ τάξη!
Στὰ σπλάχνα θάχει ὁ ἄνθρωπος, βαθιόνε τρανταγμό.
Ὁλόκαρδα θὰ νείρεται, θὰ πάσκει νὰ πετάξει,
Τὴν ἄβυσσο κυττάζοντας, μὲ κρύφιο στεναγμό.

Καημοὶ θὰ δίνουν τὰ φτερά, ποῦ πρῶτα τὰ καρφῶνα.
Κι' ἄξαφνα ἀκέριος θὰ βρεθεῖ, κεῖ π' ἀνθισαν μὲ μιά,
Τῆς πλάσης ὅλο οἱ νεραντζιές τὸ μυστικὸ νυμφῶνα,
Καὶ πεταλοῦδες γίνανε τῆς κάμπιας τὰ κορμιά!

Θ' ἀκούει, ἀδιάκοπη βοή, μικροῦ φτεροῦ, στ' αὐτιά του.
Τόσα λουλούδια, θὰ νὰ καὶν ἀγνάντια του, ἀνοιχτά,
Ὅσοι καρποί, θὰ δένουνε τὴ γέψη τους, μπροστά του,
Ὅσα θ' ἀκούει στὰ βάρη του, κρυφὰ μουρμουρητά!

Ἀπὸ τὴ μέραν, ἡ θεομὴ δὲ θὰ χωρίζει νύχτα·
Ὁλακαιρίς, στὰ σπλάχνα του, μιὰ γνώμη θὰ μιλεῖ:
«Στὰ πέλαα μέσα τὰ βαθιά, τὰ δίχτυα, τώρα ρίχτα,
Ρίχτα ὅπου λέει ὁ πόθος σου, καὶ ἡ ὥρα νᾶν' καλή!»

Σὰν ὁ δραγάτης, ξυπνητὸς ἀπάνω ἀπὸ τ' ἀμπέλι,
Ὅλη τὴ φύση θ' ἀγρυπνᾷ, μὲ μυστικὴ στοργή·
Θὰ νὰ βαραίνει σύγκερο, μὲς στὰ κρινιά τὸ μέλι,
Καὶ τὸ μελισσοτρύγισμα, θ' ἀρχίζει αὐγὴν-αὐγή!

Σφιχτὰ στὰ χέρια του τὰ δυό, τὴν πλάση θὰ νὰ πιάνει,
Ὅς ὁ ἕνας μῆνας ξάνθισε καὶ φτάνει ὁ καρπιστής·
Μὲ τ' ὄνα, τὸ χερόβολο, μὲ τᾶλλο, τὸ δρεπάνι,
Θὰ σφίγγει, καὶ στὰ σπλάχνα τῆς θὰ μπαίνει, θεριστής!

Ὁ Ἀρματωμένος Ἐρωτας, γιὰ μαρμαρένιο ἀλώνι
Τὴ γῆν ἀκέρια ὡς λόγιασε, τὸ Θάνατο πατεῖ·
Μ' ὅλα τ' ἀστέρια του, γυμνὲς ρομφαίες τὴνὲ κυκλώνει,
Κ' ἡ πύλη τῆς Παράδεισος, φαντάζει ὀλανοιχτή.

Στὸν κεραυνό του ἡ Μαριάμ, ἀκέρια ὡς ἡ Σεμέλη,
Θὰ σωριαστεῖ, ἢ ὀλάκερο θὰ νὰ τονὲ δεχτεῖ;
Ὁ Ἀρματωμένος Ἐρωτας, τὰ νέα ποθῶντας μέλη,
Τεράστια βίγλα γύρα τους, μερόνυχτα κρατεῖ.

Κι' αὐτή, ὡς ἡ γῆ τοῦ Χαναὰν ποῦ ἀνθὸς τὴ ζώνει θεῖος·
Ποῦ μ' ὄλες τὶς ἀνάπνιες τῆς, ἀνέγνωρα καλεῖ,
Νᾶρθει μιὰ νύχτα μοναχά, κρυφὰ ὁ Θεός, Νυμφίος,
Ποιὰ ζώνη τώρα ζώνεται, καὶ ποιὰ φορεῖ στολή;

***

Τὴν ἀγρυπνιὰν ἐξώστηκε, μὲς στ' ἄβλεφτα, καὶ βλέπει·
Φράχτης τῆς ἔγιν' ἀψηλός, μεγάλο καὶ βαρὺ,
Τὸ παραπέτασμα πυκνὸ τῆς δέησης, καὶ τὴ σκέπει·
Κι' ὡς τὴ ρομφαίαν, ὁ δυνατὸς ποῦ ζώνει στὸ μηρί.

Τὸ σῶμα τῆς ἀρμάτωσεν ἡ μυστικὴ φοβέρα
Τ' Ἀγίου Θεοῦ, κ' ἡ φλόγα τῆς, ἐχτύπα ὀλονυχτίς,
Σὰ μιὰ σημαία, ποῦ στήθηκε σὲ πύργο, στὸν ἀγέρα,
Κρυφὸ σημάδι, νὰ τὸ ἰδεῖ στὴν ὥρα, ὁ νικητής!

Καὶ νά, ὁ ταμμένος τοῦ Ἰσραὴλ, ἀπ' τὴν κρυφὴ του Μοῖρα
Σταλμένος, σὰν Ἀρχάγγελος τὴ γῆν ὁποῦ πατεῖ,
Ἀπ' ὄθε μιάζει, τῶν βουνῶν περατωμένη ἡ θύρα,
Περνα, καὶ μὲς στὴ φούχτα του, κρῖνο ἀψηλὸ κρατεῖ!

Ἀργά, ὡς ἐκύττα ἡ Μαριάμ, ξάφνου θαρρεῖ κ' ἐπέρινα,
Στὸ μεσανύχτι ἀνάμεσα, μιὰ λάμψη βιαστικὴ,
Καθὼς διανεύει, γλίγορο χρυσόψαρο σὲ στέρινα,
Ἡ παντοδύναμη θωριά τοῦ Κυρίου, μυστικὴ!

Κι' ἀκούει νυχτοπερπάτημα, πολὺ μακρὰ στὴ στράτα,
Ὅσᾶν ἀλόγου, ποῦ θαμπὸ τὸ κάλπασμα, ἀντηχεῖ,
Καθὼς ἐροβολούσανε, τῆς νιότης τὰ πρωτάτα,
Ἀπὸ τ' ἀπάρθενα βουνά, στὴν ἴδια τῆς ψυχῆ!

Ἄπ' τῆ γαλήνῃ τῆς νυχτός, καλὸ κι' ἄν ἀπαντέχει,
Τοῦ φεγγαριοῦ στηλώνοντας τὸ δίσκο, καρφωτά,
Ὡς κι' ὁ βαλμᾶς, ἀσάλευτος, π' ἀνθρώπου βλέφαρο ἔχει,
Κι' ἀπὸ τὰ βάθη του, ἔνειρο, τῆ λάμψη του κυτᾶ,

Τὸ κρύφιον ἄγγιγμα τοῦ νοῦ καὶ τὰ γλυκά του θάμπη,
Τῆς φύσης, ἠρεμώτατα, τὰ βάθη κι' ἄν φιλεῖ,
Καθὼς στὸ θάμνο, τὸ μικρὸ σκουλήκι, π' ἀχνολάμπει,
Χλωμὴ μιὰ φλόγα ἀτάραχη, τοῦ πόθου του στολή,

Μὲ μιᾶς, θεομὰ τὰ σπήθη της, τὰ φρένα, ἀχιδοβόλο
Ἡλιωνε σμάρι, ἀνατολὴ τὰ ζώνει, σκιρτημὸς,
Μ' ἓνα σφυγμὸ κλονίζεται, τὸ φεγγαρόφωτο ὄλο,
Κι' ὄλο χτυπάει τὸ σπλάχνο της, ἀβάσταχτος παλμὸς!

Μπροστὰ της στέκει ὀλάκερος, κ' ἡ νύχτα τὸν τυλίγει,
Σὰν κυπαρίσσι ἀκλόνητο, μεγάλος, μονομιά·
Μιὰ ζέστα αἰφνίδια μέσα της, τὸ μέγα ρόδο ἀνοίγει,
Κι' ἀναφλογίζεται ὅλη της, βουβή, ἡ ἐπιθυμιά!

Σὰν τῶν Χερούβ, ποῦ βλέπονται μπροστὰ τὰ πρόσωπά τους,
Καθὼς σκεπάζουν, φοβερά, τὴν ἅγια Κιβωτό,
Καὶ διπλοσμίγουν σταυρωτά, σὰ χέρια, τὰ φτερά τους,
Στοὺς ὤμους, τ' ὄνα, ὀλάκερο μὲ τ' ἄλλου, ἀπανωτό,

Τὰ χέρια του, στοὺς ὤμους της, ἀσάλευτα ὡς θρονιαάζουν,
Τὴν ἐκυττάει κατάμματα, «Χαίρε», τῆς λέει, κι' ὡσὰ
Δυὸ κυπαρίσσια σύσμιχτα, ποῦ δυνατὰ στεναίνουν,
Ὅταν μεγάλος ἄνεμος, τῆ νύχτα, τὰ φυσᾶ,

Φαντάζοντε ψηλότερα, βαθιὰ σὰν ἀνατείλει,
Νήνεμη μέρα, ὁ τρισβάθος ὀλόκοσμος σεισμὸς,
Σὰ νὰ τὰ θέριεψε, ἀστραψαν μ' ἀθάνατα τὰ χεῖλη,
Μέγα φιλὶ ποῦ τ' ἀναψε, καὶ μέγας χωρισμὸς!

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

ΠΕΙΝΑΝΕ Κ' ΟΙ ΨΥΧΕΣ

Πρωτὶ πρωτὶ εἶχε βρῆ στὴν πόρτα τῆς αὐλῆς τῆς ἡ χήρα ἡ Θυμιὰ, τοῦ μακα-
ρίτη του Θανάση Παρηγόρη ἡ γυναῖκα, μὲ τὸ παιδί στὴν ἀγκαλιά, καὶ μιλοῦσε μὲ
τὴν ἀντικρινὴ γειτόνισσα, τὴ Θανάσω τοῦ Τρουπιᾶ. Ξεκομμένη ἦταν ἡ ὄψη τῆς
γυναίκας, ἴσως ἀκόμα κι' ἀνιψι, γιὰ καὶ τὰ μελλιά της τὰχε ἀχιτένισια, καὶ
τᾶδιωχε καμιά φορὰ ἀπ' τὰ μάτια της μὲ κίνημα ἀνεπλόμοιο.

Βαστοῦσε τὸ μικρὸ στὴν ἀγκαλιά, μὰ τοῦτο ἀντίθετα στὴ μάννα του τὴ σκυ-
θροσπῆ, ἐπαίξε μὲ τὰ μικρά του χέρια, σὰ μὲ ταῖρι ὑπὸ πουλάκια, τραύλιζε κοι-
μένα ἀνόητα λογάκια, σὰν μικρὸ κοσούφι, ποῦ γυρνᾶζει τὴν ἀπλαστικὴ λαλιά του
στὸ κλουβί.

Χήρα ἦταν ἡ Θυμιὰ καμπόσοος μῆρες τώρα, καὶ σήμερα ξύπνησε ἄγουρα κ'
ἔστειλε τὸ πειὸ μεγάλο ἀγόρι στὸ σχολεῖο μισοκλαμμένο, μισοησίτιζο, καὶ τᾶισε καὶ
τὸ μωρὸ μ' ἄνι εἶχε καὶ δὲν εἶχε. Μὰ τὴν τραβοῦσε ἡ πόρτα, κι' ἄς ἦτανε τόσο
πρωτὶ, γιὰ ἡθελε κάπου νὰ πῆ τὸν πόνο της ἡ φτωχοχόγηρα. Κ' ἡ κυρὰ Θανάσω,
ἡ καλόκαρδη νοικοκυρά, μὲ τὸν ἄντρα τὸν καλὸ καὶ τὸ βοηθὸ στὴ φτώχεια, ἔ-
τυχε νάναί κι' αὐτὴ στὴν πόρτα τῆ δικῆς της.

Εἶπε τὴν καλημέρα μὲ μιὰν ἄρρωστη φωνή, καὶ σόπησε ἡ Θυμιὰ, ἀσυνεί-
δησια, κι' ἀκοῦμπησε στὴν πόρτα, κ' ἔγυρε τὸ κεφάλι ἐκεῖ, κωτώντας πέρα σὰν
ἀφαιρεμένη.

— Κάτι πρωϊνὴ σήμερα, κυρὰ Θυμιὰ; ρώτησε ἡ Θανάσω, ἡ καλὴ νοικοκυ-
ρά, μὲ τὴ γειὰ της τὴ γιομάτη καὶ τὴν ὄψη της τὴ ρόδινη. Πειὸ σκουνητούφλα
σήμερα μοῦ φαίνεσαι... ἰθάλες κ' ἐσὺ κατάκαρδα, καφεροῆ, σὰ νὰ μὴν ὑπάρχει
ἄλλος πόνος στὸν κόσμο ἀπ' τὸ δικό σου!

Αὐτὴ, ἡ κυρὰ Θανάσω, σηκώνετανε πάντα πρωϊνὴ, γιὰ εἶχε καὶ παιδιὰ με-
γάλα, κι' ἄντρα ποῦθελε ὄλα τὰ καλά του, καὶ τέλος σπῆτι ὀλάνοιχο στοῦ κόσμου
τὴν χαρά, μὰ καὶ στὴν ἀπαιτητικὴ τους συγγενολογία μὰ ἡ Θυμιὰ ἡ καφεροῆ λόγιο
δὲν εἶχε νὰ σηκώνεται παράωρα, ἡ καὶ νὰ ξαγρονιάη. Μικρὸ ἦταν τὸ σγύριο
της, καὶ τὸ νοικοκυρεῖο της λιγοσιό· καὶ τὸ μαγεῖομά της μὲ τοῦ φεγγαριοῦ τὴ
χάση καὶ τὴ φέξη. Θὰ πῆτε, τὰ παιδιὰ; Κι' ἄν εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ πολλὰ, ποῦ νὰ
τὰ θρίσκανε;

— Ἄχ, εἶπε ἡ Θυμιὰ, κι' ἀντικόπηκε, κωτίζοντας τὸ δρόμο πέρα καὶ μι-
λώντας σάμπως μὲ τὸν ἑαυτὸ της· δὲ μοῦ φτάνει τῆς μέρας τὸ καθεμερὸν τὸ
βάσανο, ἔχω καὶ τῆς νύχτας τὸ μαρτύριο τώρα...

— Τί, δὲ μορεῖς νὰ κοιμηθῆς; Εἶναι κακὸ πράμα ἡ ἀϋπνιά, εἶπε ἡ καλὴ
Θανάσω· κῆτα μὴν ἄρρωστίσης, καφεροῆ...

— Ἄχ, δὲν εἶν' αὐτὸ, κυρὰ Θανάσω μου! Εἶναι καμπόσες νύχτες, ποῦ μὲ
πνίζανε τὰ ὄνειρα... Δὲν εἶναι θραδειὰ, ποῦ νὰ μὴν τὸν δλέπω ζωντανὸ τὸ μα-
καρίτη δὲ μ' ἀφίνει σ' ἡουχία. Ἐρχεται ταχτικά, καὶ μοῦ κάνει συντροφιὰ στὴ
σφορὰ μου, σὰ νὰ μὴ μοῦ φτάνη αὐτὴ ποῦ μ' ἄφησε ἀπὸ πίσω του. Καὶ μὲ θα-
σανίζει κ' εἶν' ὄλο παρᾶπονα. Πότε τάχα τοῦ φταίει τὸ φαῖ, πότε ἰθνα, πότε τ'
ἄλλο μὲσ' τὸ σπῆτι. Πότε μαλλόνει τὰ παιδιὰ. Κ' εἶναι μαῦρος, ἄσκημος, κωκοντυμέ-
νος, καὶ μὲ κωτάζει μ' ἄλλα μάτια—μ' ἄλλα μάτια! Ἀπὸψε μάλιστα ἤρθε, κ' ἤμωνα
τάχα γὼ σ' ἀμπέλι, καὶ γυρῶα γασούμενη, καὶ βαστοῦσα σιαφέλια στὸ καλάνι τὸν
ἠῆρα πεσμένο στὸ κρεββάτι, κ' ἦτανε σκεπασμένος μὲ τετραδιπλὰ σκεπάσματα· τὰ
ροῦχα ἀπὸ πάνω του σπαράζανε μαζί μὲ τὸ κορμί του: «Ρίξε μου ἀκόμα ροῦχα,

σκέπασέ με, κρυώνω... κρυώνω πολύ». Μοῦ φάνηκε ἀγνώριστη ἡ φωνή του... ἀνασήκωσα τὸ σκέπασμα, κ' εἶδα ἐκεῖ ἕναν ἄλλον ἄνθρωπο! «—Γιὸν καλοπερνᾷς! μοῦ λέει, καὶ δὲν εἰσηγήθη μήτε νὰ μὲ κοιτάξῃ... Γύριζε, γύριζε σὶ' ἀμπέλι. Τί ἔφερες, σιαφύλια; Βέβαια, σιαφύλια. Δὲ ρωτᾷς καὶ τὸν ἄλλον τὰ φαρμάκια του... δῶσε μου κ' ἐμένα ἕνα τσαμπί... — Πῶς γίνηκες εἶπαι, χριστιανί; φάναξο' ἢ ὄχι σου παραλλάξε... ἢ φωνή σου... ὁ τρόπος σου... — Ἀπὸ σένα, ἀπὸ σένα, δὲ μὲ νοιάζεσαι καθόλου, δὲ μὲ λογαριάζεις κί' ἂν ὑπάρχω γὼ στὸν κόσμο... τί σὲ μέλει... δῶσε μου τίποτα νὰ φάω, περνᾶω... Ποῦναι τὰ παιδιά;»

Ἡ κυρὰ Θανάσω δὲν τὴν ἄφησε τὴ Θυμιὰ νὰ τελειώσῃ.

— Ἐχεις τὴ συλλοή του, καρερή, εἶπε, καὶ γι' αὐτό. Θὰ σὲ φάῃ αὐτὸ τὸ σαράκι' ὅ,τι σκέφτεσαι τὴ μέρα τὸ βλέπεις τὴ νύχτα ζωντανό. Κόταξε νὰ ξεσκιάσῃς λίγο... νὰ μὴν κἀθεσαι ἀνεοργη στὸ σπίτι, νὰ βοσκοῦν ἀφορομὴ νὰ κἀνῃς κάτι.. Νὰ βγαίνης, νὰ πηγαίνης σὲ καμιὰ γειτονίσα... νὰ ροχέσαι σ' ἐμένα, νὰ μοῦ κἀνῃς συντροφιά... ἐὼν ἀποκλειστικῆς πειὰ, χριστιανή μου! Θὰ πᾶς χαμένη, κύταξε καλά! Νοιάσου τὰ δυὸ παιδιά σου! Τὰ δνεῖρατα θὰ φύγουν, θὰ χαθοῦν, ἅμα πέφτης στὸν ὕπνο κουρασμένη... μὰ ποῦ σ' ἀφίνει ἢ ἔννοια, καρερή... Μαῦρος εἶν' αὐτὸς ὁ κόσμος!

— Ἀχ, δὲν εἶν' αὐτό, εἶπε ἡ Θυμιὰ ξέρω γὼ τί εἶναι... Ἐχει ὁ μακαρίτης ἕνα παράπονο μαζί μου... τὸν ἔχασα γὼ, καὶ φταίω... Γι' αὐτὸ ἔρχεται κάθε νύχτα στὸ προσκέφαλό μου, καὶ δὲ μ' ἀφίνει νὰ κοιμηθῶ ἡσυχῆ ζητάει τὸ δικό του. Ἀπὸ τὰ σαράντα του κ' ἐδῶ δὲν τοῦκαμα τὰ καλά τῆς ψυχῆς του, οὔτ' ἕνα τριτάτο, οὔτ' ἕνα πρόσφορο δὲν τοῦ παράγγειλα! Ποῦ νὰ περισσέψουν τὰ λεφτά, καὶ ποῦ τ' ἀλεῦρι... Καὶ ζητάει τὸ δικό του, ὁ φτωχὸς κί' αὐτός. Ποιὸς ξέρει πῶς περνᾶει κ' εἶ ποῦ βοσκοῦνται... καὶ γυρεύει ἕνα ξαλάφρωμα ἀπὸ μένα τὴ φτωχή, ποῦ νὰ μὴ ζοῦσα, καλύτερα νὰ πηγαῖνα γὼ πρὶν ἀπ' αὐτόν...

Τάλεγε αὐτὰ τὰ λόγια, καὶ κύταζε τὸ δρόμο πέρα πάλι, σὰ νὰ μιλοῦσε μὲ τὸν ἑαυτὸ τῆς, καὶ σὰ ν' ἀκολουθοῦσε μιὰ σκέψη μακρινὴ μὲ τὰ μάτια τῆς.

— Μπά, χριστιανί, εἶπε ἡ κυρὰ Θανάσω ξαφρισμένη, σπάσου νὰ σοῦ δώσω γὼ μιὰ φούχτα ἀλεῦρι!

Εἶπε καὶ χάθηκε ἀπ' τὴν πόρτα μιὰ στιγμή, καὶ ξαναγύρισε μ' ἕνα πιάνο βαθρὸν γιοματὸ ἀλεῦρι σωρευτὸ ἔβαλε καὶ στὸ χέρι τῆς Θυμιᾶς δυὸ-τρεῖς δεκάρες γιὰ νὰ πληρώσῃ τὸν παπᾶ.

Μὲ δάκρυα τὰ δέχτηκε ἡ Θυμιὰ, μ' ὄλο ποῦ ἀντιστεκόταν κίόλα, ἀπὸ τὰ χέρια τῆς καλῆς κυρὰς Θανάσως τὰ χαρίσματά τῆς καὶ τῆς χρωστοῦσε καὶ τόσα ἄλλα τῆς πονετικῆς γυναίκας... Ἀχ, καὶ πῶς νὰ τῆς τὰ πληρώσῃ, ποῦ κ' ἡ κλωσὴν τῆς δὲ γύρευε καμιὰ πληρωμὴ γι' αὐτά. Γιατί ὅλα βγαῖναν ἀπὸ τὴν καρδιά τῆς, ὅπως βγαίνει ἀπὸ τὴ θύρα τὸ νερό.

Τὸ μεσημέρι γύρισε ὁ μικρὸς Γιαννούλης ἀπὸ τὸ σχολεῖο, κ' ἔπεσε ἀνεμοσιρόβιλος στὸ σπίτι. Κ' ἡ μάνα του, ἀπὸ τ' ἀλεῦρι μέρος εἶχε κάμη κάμποσο κορυκοῦτι καὶ τότε χόρτασε, καὶ χόρτασε καὶ τὸ μορὸ. Μὰ ὁ Γιαννούλης, πάντα ἀχόρταστος, καὶ μόλις εἶχε ἀδειάσῃ τὸ τσανάκι του, ζήτησε ψωμί καὶ πάλι.

— Καὶ τ' ἦταν αὐτὸ ποῦ φάγες; εἶπε ἡ μάνα. Τὸ κορυκοῦτι δὲ γίνεται ἀπ' ἀλεῦρι; Καὶ τὸ ψωμί ἀπ' ἀλεῦρι δὲ γίνεται;

— Θέλω γὼ ψωμί!

— Ψωμί δὲν ἔχω...

— Νὰ βρῆς. Θέλω ψωμί!

Ἐφαγε ξύλο. Ἦρθε ἡ ὥρα νὰ πάῃ στὸ σχολεῖο, καὶ ψωμί πάλι ζητοῦσε. Μ' ἄλλο ξύλο πάλι ἢ μάνα τὸν ξεκίνησε, μὰ τοῦδωσε κ' ἕνα ἀποκόμματο νὰ ροκαρίσῃ. Καὶ σ' αὐτόνε μέσα τὸν κωνγᾶ, δὲν ἔπαιε καὶ τὸ μορὸ νὰ γκορνιάζῃ καὶ νὰ λῆῃ «μὶ, μὶ», ἀκούοντας τὸν ἄλλο νὰ φωνάζῃ.

— Θέλεις «μὶ» κ' ἐοῦ; εἶπε ἡ μάνα του, νά, πάρε κ' ἐοῦ «μὶ»!

Ξύλο λοιπὸν καὶ τὸ μορὸ... Τέλος ἔφυγε κί' ὁ Γιαννούλης, γούζοντας σὰν τὸ θνωμένο καὶ τὸ πεινασμένο τὸ κοντάκι, ἀποκοιμήθηκε καὶ τὸ μορὸ στὴν κούνια. Τότε ἡ Θυμιὰ πῆρε τ' ἀλεῦρι, καὶ κρυφὰ σὰ νὰ γκοβῶταν καὶ τὸν ἑαυτὸ τῆς, ζύμωσε ἕνα πρόσφορο—ἡ κυρὰ Θανάσω τῆς εἶχε δώσῃ καὶ λίγο προζῦμι—μονάχη ὕστερα ἔφερε στὸ φούρο, καὶ μονάχη πῆγε καὶ τὸ πῆρε πίσω, καὶ τὸ τύλιξε καλά καὶ τὸκρυψε βαθιὰ μὲσ' τὸ σετιοῦκι.

Τὸ μορὸ κοιμήθηκε μακάριο ὡς τὸ βράδυ. Μὰ σκόλασε ὁ Γιαννούλης, κ' ἦρθε κ' ἔπεσε στὸ σπίτι πάλι, κύλησε καλύτερα σὰν τὴ θούρα του τὴν ἴδια, ποῦ κρατοῦσε στὰ μικρά του χέρια.

Κύλησε καὶ βρόντησε, κ' εἶπε μὲ φωνὴ ποῦ δὲ δεχότανε κανέν' ἀντίλογο:

— Ψωμί, μάνα!

— Δὲν ἔχω, ἀγόρι μου...

— Ἐχεις!

— Μὰ δὲν ἔχω, σοῦπα!

— Ἐχεις, σοῦ λέω, ἔχεις! Δῶσε μου ψωμί!

Τὸ μορὸ εἶχε ξυπνήσῃ λίγο πρὶν, κ' ἐνῶ ἔχασσε ἀθῶα πρὸς τὴ σκεπή, ἄξαφνὰ θνημῆθηκε κί' αὐτὸ τὸ «μὶ-μὶ» του.

— Δῶσε μου, θέλω ψωμί!

— Ἀχ, ἀπελπισιὰ εἶν' αὐτὸ τὸ παιδί νὰ μὴ χροταίνῃ τὸ ψωμί! Δὲν ἔχω, μάτια μου.

— Ἐχεις, μάλιστα, ἔφησε στὸ φούρο. Γιὸν τὸ μορὶζομαι... δῶσε μου ψωμί!

Τί νὰ κάμῃ ἡ μάνα; Νὰ τοῦ δώσῃ; Μὰ ποῦ νὰ τὸ βρῆ; Καὶ τὸ βράδυ τί θάτρωγε, τ' ἀχόρταγο; Τὸ παίρνει λοιπὸν κί' αὐτὴ κωνηγητὸ γύρω στὸ τραπέζι. Τὸ παιδί ἦρθε σ' αὐτὸ τὸ παιγνίδι τὴ χαρὰ τῆς καρδιᾶς του, καὶ γελώντας μὲσ' τὸ φόβο του καὶ μισοκλαίοντας, ἀφοῦ κοῦρασε πειὰ καὶ τὴ μάνα του, τέλος νινάχηκε ὄξω ἀπὸ τὴν πόρτα. Φώναξε κί' ἀπὸ τὸ δρόμο λιγάκι τὸ ψωμί, κ' ὕστερα ἔδωσε ὄλον τὸ νοῦ του στὸ παιγνίδι.

Τέτοια, καὶ χειρότερα περνοῦσε ἡ φτωχοχόρα ἡ Θυμιὰ. Τοῦ βραδυοῦ τὸ χροιαζοῦμένο τὸχε κονομήσῃ, καὶ τὸ φύλαγε ἀκριβὰ. Νησικὸ ἀροκοῦδι δὲ χροεῖνεί καὶ παιδί δὲν κοιμᾶται... Ξημερώνοντας, ἀφοῦ ἔνιψε καὶ μαυρόντισε τὰ δυὸ παιδιά, κίνησε τὸ μακρινὸ τὸ δρόμο, μεροφόρα κί' αὐτὴ, θλιμμένη καὶ χαροκαμένη, μὲ τὸ πρόσφορο ἀπὸ κάτου στὴν ποδιά καὶ μὲ τὸ μορὸ στὴν ἀγκυλιά τῆς.

Χαρούμενα ἦταν καὶ τὰ δυὸ παιδιά, ὅσο τῆς μάσης χήρας βαρεῖα σὰν τὸ μολύβι ἦταν ἡ καρδιά τῆς. Κ' εἶχαν ἐκεῖνα τῆς μάνας τὴν ὑπόσχεση, πῶς σὰν ρεκορταφεῖο θὰ δώσῃ καὶ στὰ δυὸ ἀπὸ τὸ πρόσφορο μιὰ μεγάλη φέτα· «μὰ πρέπει πρῶτα νὰ τὸ βλοῆσῃ ὁ παπᾶ-Θάνας...» Καὶ μορομοῦριζε ὁλόενα τὸ μορὸ πῶς θέλει μιὰ μεγάλη, μεγάλη φέτα «μὶ», καὶ συλλάβιζε τοῦ παπᾶ-Θάνας τ' ὄνομα, κί' ἄς μὴν καταλάβαινε τὸ τί ἤθελε νὰ πῆ γι' αὐτὸν ἡ μάνα. Κ' ἡ μεγάλη ὑπόσχεση, κ' ἡ μέρα ἢ τόσο χαροπὴ, ποῦ ἡ μάση μάνα ἦτανε τυφλὴ νὰ μὴν τὴ βλέπῃ, ἔκανε τὰ δυὸ παιδάκια νὰ τινάζονται καθένα μὲ τὸν τρόπο του, καὶ νὰ ξεφωνᾶνε.

Ἦτανε ψυχοσάββατο, καὶ σιοῦ νεκροταφείου τὴν ἐκκλησιὰ λειτουργήθηκε ἡ

φτωχή Θυμιά με τὰ παιδιά της καὶ με τοὺς ἄλλους χριστιανούς, τοὺς λυπημένους, κ' ἔμεινε ὡς τὴ στιγμή πὸν μάζεψε ὁ παπᾶς τὰ πρόσφορα καὶ πῆρε κατὰ πύχη πρῶτο τῆς Θυμιᾶς τὸ πρόσφορο ὁ παπᾶς κ' εἶχε ἡ Θυμιά κρυφὴν ἐλπίδα, πὼς θὰ τῆς τὸ γύριζε ὁ παπᾶς, καὶ γι' αὐτὸ εἶχε δώση στὰ παιδιά τὸ λόγο τὸν τρανό. Μὰ ἡ ἐλπίδα τῆς βγήκε γελασμένη, κί ὁ παπᾶς ἔρριξε στὸ σακκί τὸν πρόσφορο ἀπὸ πίσω του. Μὰ τὸδε αὐτὸ τὸ πρᾶμα κί ὁ μικρὸς Γιαννούλης, τὸδε μὲ ἀπορία ἀμέτρητη, καὶ στὴν πόρτα τῆς ἐκκλησιᾶς, ἐκεῖ ποῦδβαινε σπρώχνοντας τὸν κόσμο καὶ κρατώντας τὴ μάννα του ἀπὸ τὸ φουστάνι, τῆς μουρμούρισε δυὸ τρεῖς φορές ὡς πὸν τὰ τὸν ἀκούση ἐκεῖνη, τάχα προσέχοντας ἄλλοῦ.

— Μάννα, τὸ πρόσφορο μᾶς τὸ πῆρε ὁ παπᾶς... Γιατί τοῦ τῶδωσες, μάννα!

Ἔσκυψε ἡ μάννα τότε καὶ τὸν ἀποτίναξε καὶ τοῦπε:

— Σώπα, εἶν' ἁμαρτία! Τὴν προσφορὰ τὴ στείλαμε τοῦ πατέρα σου, μᾶς τὴν παράγγειλε... Δὲ θὰ σωπάσης πειὰ, θεὸ δὲ φοβάσαι;

Σώπησε ὁ Γιαννούλης, μὰ πολλὰ ἤθελε νὰ πῆ. Κ' ἐπνιξε τὸν πόνο καὶ τὸν πόθο του, μὰ ἡ πείνα πάντα τὸν κεντοῦσε· τὸ πρῶτ', πρὶν ξεκινηθῆ, μόλις εἶχε μασηθῆ μιὰ ψίχα ξερόφωμο, καὶ δὲν ἤξερε τώρα τί νὰ κάμῃ, νὰ φωνάξῃ ἢ νὰ σωπῆσῃ...

Κ' ἡ χήρα ἡ Θυμιά ἀργιωπὴ, σέροντας τὰ παιδιά, τράβηξε κατὰ τὸν τάφο τὸ γνωστὸ τῆς. Εἶχε τρεῖς μῆρες ἐκεῖ νὰ πάῃ, καὶ κιντόνευε ἡ φτωχὴ νὰ τὸνὲ χάσῃ μέσ' τοὺς ἄλλους τοὺς καινούριους, πὸν φουσκώνανε σὰν κόμματα ἄταχτα σὲ θάλασσα ὀργισμένη. Ὅμως τῆς τὸνὲ γνώρισε τὸ κλάμα μιανῆς ἄλλης χήρας καὶ τὸ μοιρολόγι τῆς, γνώριμης στὴ Θυμιά, γιατί εἶχανε θαμένους τοὺς δυὸ ἀντρος τους, «τοὺς χαλαστῆδες», στὴν ἴδια γειτονιά κί ἄς εἶχανε τὰ σπίτια τους στῆς δυὸ ἄκρες τῆς πόλης, καὶ πὸν σὰ λέγανε μαζί τὸν πόνο με τὸ κλάμα τους, **κνιάζαν** ὄστερα με τῆς συμπονετικῆς καὶ τῆς παρηγορητικῆς τῆς κουβέντες νὰ ξελαφρωθοῦνε, καὶ γρούζανε μαζί μιλιώντας λόγια ξένα πειὰ ἀπὸ κάθε πόνο, καὶ σὰ φιλενάδες παλιῆς κί ἀγαπημένες χωριζόντανε με τῆς πολυλογιᾶς τους τὸ ποιάμι σιγρὸ πειὰ...

Ἦθε ἡ Θυμιά τὸν τάφο χλοισμένο, κί ἀλλαγμένο, κί ἀπόρησε πολὺ πόσο ὁ καιρὸς τ' ἀλλάζει ὅλα... Στάθηκε ὀρθή, ψυχρή, καὶ κτύπησε τὸν τάφο με ματιὰ παράξενη, πρώτη φορὰ... Ἦθελε νὰ τὸνὲ ρωτήσῃ τί τὴ χρειαζότανε πὸν τὴ ζητοῦσε... Τὰ συχώρια, «τῆς ψυχῆς του τὰ καλά»; Μὲ τί; Καὶ τὰ παιδιά ποῖος θὰ τὰ θρέψῃ; Δὲν ἦτανε καὶ παιδιά δικὰ του;

Ἦθελε νὰ τὸνὲ ρωτήσῃ γιατί νὰ τῆς κάμῃ τὸ κακὸ νὰ τὴν ἀφήσῃ χήρα...

Κί ὅλα αὐτὰ τῆς τὰ παράπονα, καὶ γόσα ἀκόμα, ἡ ἄλλη χήρα, στὸ πλευρὸ τῆς, πεσμένη με τὴν ἔψη κολλητὴ στὴν τρύπα πὸνδκουθε τὸ φτωχικὸ καντῆλι, καμωμένη ἀπὸ δυὸ σπασμένα κεραμίδια, ὅλα τᾶλεγε, ὅλα τ' ἀράδιαζε μοιρολογιαστιά. Ἄφησε λοιπὸν τὸν πόνο τὸ δικὸ τῆς ἡ Θυμιά μονγγὸ νὰ τρέξῃ με τὰ λόγια τῆς γειτόνισσας, ὅπως τρέχει μᾶς βροῦσης τὸ νερὸ σιμὰ σὲ μιὰν ἄλλη σείρα βροῦση.

— Μὰ τὸ μωρὸ ἄρχισε ν' ἀνησυχᾷ. Κονρασμένη κ' ἡ Θυμιά περισσότερο ἀπὸ τὸ συγκράτημα τοῦ πόνου τῆς παρ' ἀπὸ κόπο, τραβήχθηκε σιγὰ χωρὶς καὶ νὰ μιλήσῃ στὴν ἄλλη τὴ γυναῖκα. Κ' εἶχε σωπῆσῃ πειὰ κί αὐτὴ κεί πὸν θροισκότανε κατάκοιτη, κ' ἴσως εἶχε ἀποκοιμηθῆ. Μὰ ὁ μικρὸς Γιαννούλης εἶχε χαθῆ ἀπὸ τὸ πλευρὸ τῆς μάννας του· φωνῆς ἀκουγότανε πειὸ πέρα, πίσω ἀπὸ τὰ δέντρα. Πῆγε ἡ γυναῖκα κατὰ κεί με τὸ μωρὸ τῆς. Νεκρὸ εἶχανε θάρρη, καὶ κόλλυθα μοιράζαν

καὶ ψυχούδια· καὶ γύρω τὰ παιδιά ἀλαλάζανε με χέρια σηκωτὰ κατὰ τὴ γροῖα μοιράστρα, πὸν ἦτανε κακὴ, καὶ φώναζε κ' ἐκεῖνη.

— Ἐμένα, θειά, δῶσε μου κ' ἐμένα!

— Σωπάτε, μωρὸς ἀχόρταγα, δὲ σᾶς ἔδωσα βλουτῶνε; Νά, πᾶρε κ' ἐοῦ, κ' ἐοῦ πᾶρε, πᾶρε!

Μιὰ ὅμως ἄλλη μαρσοφόρα εἶχε ἴδῃ τὸ Γιαννούλη δειλὸ παράμερα νὰ στέκῃ χάσκοντας στὰ κόλλυθα με μάτια λιμασμένα καὶ στὰ παιδιά πὸν τρώγανε· πῆγε λοιπὸν καὶ τὸνὲ φώτισε τὸ Γιαννούλη κόλλυθα καὶ ψυχούδια· ἐκεῖ τὸν ἦρε ἡ μάννα με τὸ στόμα, με τῆς φοῦχτες, με τῆς τσέπες του γιομάτες· εἶχε προτιμῆσῃ κ' ἔτρωγε τὰ κόλλυθα σὰν πειὸ γλυκά, καὶ φύλαξε τὰ ψυχούδια, ὅμως ἀποφάσισε νὰ δώσῃ ἔν' ἀπ' αὐτὰ σιὸν ἀδερφό του, μὰ στὴ μάννα τίποτα!

— Βλέπεις, ἀγόρι μου, πὸν παραπονιόσουνε γιὰ τὸ πρόσφορο; Ἐμεῖς τὸ στείλαμε σιὸν πατέρα σου, κί αὐτὸς μᾶς ἔστειλε ἄλλα... Δῶσε μου κ' ἐμένα ἕνα κομμάτι, τόσο δά!

— Ὁχι, δὲ σοῦ δίνω! Ἔτσι κ' ἐοῦ δὲ μοῦδινες...

Ἦονχα, βγήκαν ἀπ' τὸ θλιβερὸ τὸν τόπο· γαληνεμένη ἡ μάννα ἔβλεπε τ' ἀγαπημένα τῆς νὰ τρώνε καὶ καμάσωνε· ἤθελε νὰ γελᾶσῃ λίγο, ἡ ἀγέλασθη κ' ἡ ἀγλύκανθη, καὶ πείραζε τὸ μικρὸ Γιαννούλη ζητώντας ἕνα κομμάτι ψυχούδι ποῦσφιγγε στὰ χέρια, καὶ τραβοῦσε τάχα ἀπ' τ' ἄλλο τὸ μικρὸ τὸ κομμάτι του νὰ τοῦ τὸ πάρῃ· κί αὐτὸ γρούλλιζε σὰ γουρουνάκι.

Τὰ πολλὰ τριγύρω γλυαροῦσανε μέσ' τὰ ψηλὰ δέντρα τοῦ δρόμου. Πειροῦσε ἡ φτωχὴ Θυμιά, μ' ὅλα τ' ἀστεῖα ποῦνθελε νὰ κάμῃ, κί ἄχαρνα ἄρπαξε τὸ κομμάτι τοῦ Γιαννούλη, τὸ δάγκωσε βαθιά, καὶ τοῦ τὸ γύρισε. Ἔτσι κ' οἱ τρεῖς τους παρηγορημένοι, τραβοῦσανε κατὰ τὸ σπίτι. Εἶχανε λησμονήσῃ καὶ τὸν πεθαμένο, καὶ τὴ λύπη καὶ τὴ φτώχεια τους, με τὰ καθημερινὰ τῆς τὰ φαρμάκια.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ ΤΗΣ ΓΕΝΕΣΗΣ

ΗΜΕΡΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

- Ἀπὸ τὸν ὕπνο στὴ ζωὴ γυροῦσα ὡς νὰ γεννιῶμουν
μ' ἔφερνε κάθε ἀντίλαλος καινούργια ἀνατριχίλα
3 κ' εἶχα τὰ μάτια μου κλειστά· πικρὴ πικρὴ ἐγευόμουν
τὴν ἄρμη τὴ θαλασσινὴ στὰ δροσερὰ μου χεῖλα·
ἄκουα τοῦ γλάρου τὸ φτεροὸ νὰ παῖξῃ ἀπάνωθ' μου,
6 μύθο ἀπὸ φύκη τοῦ γιாலοῦ στὰ σωθικά μου ἐκύλα,
τίς δυὸ παλάμες ἡ δροσιὰ μοῦ γέμιζε τοῦ ἀνέμου
κι ὡς πρώτη ἐλόγιαζα φορὰ τὸ βέλος τὸ ἀσημένιο
9 τῆς πολυαγάπητης ζωῆς τὰ στήθη ἐτρούπαγέ μου.
Καὶ μέσα στοῦ ὄρθρου τὸ γλυκὸ φῶς τὸ μενεξεδένιο,
λόγια στὴν ἔρημη ἀκοὴ μοῦ φύσησεν ὁ μπάτης
12 τέτοιας λογῆς· με μρωμένο στόμα κοραλένιο :

«Κύττα πὼς τρέμει σου ἡ ψυχὴ, τ' ἀνάλαφρα φτερά της
μάταια χτυπώντας, ν' ἀνεβῆ ψηλά στ' ὀλύμπιο δῶμα.
15 Μὲ τὴ φλόγα τῆς θέλησης καίε τὰ σκληρὰ δεσμά της.
Ἄς τὸ κορμὶ πὸν ἀσαλευτῶ τὸ κέρνει ἀπὰ στὸ χῶμα
καὶ μόνη τῆς ψυχῆς ἡ ὀρμὴ τὸ φέρνει καὶ τὸ ρίχνει·
18 πού ναι μ' ἀγγελικὰ πουλιὰ τοῦ αἰθέρα ἢ κληρονόμα.
Ἄς τὸ κορμὶ πὸν σὰν πληγὲς τῆς ἁμαρτίας τὰ ἔχνη
σηκώνει ὀλοῦθε· καὶ βαθιὰ τὴ φοβερὴ σφραγίδα
21 στὸ μέτωπο τῆς μυστικῆς δουλείας κρατεῖ καὶ δείχνει.
Ἄκουσε· πλέον ἐξύπνησεν ἡ κελαϊδίστρα ἐλπίδα
πὸν μὲς στὰ στήθια τὰ φθαρτὰ φωλιάζει καὶ προσμένει·
24 ἀπ' ὦρα ὡς ὦρα θὰ δεχτῆς τοῦ ἡλιοῦ τὴν πρώτη ἀχτίδα.»
Τὰ μάτια διάπλατα ἀνοιξά κ' εὐτὺς μενεξεδένιοι
οἱ ἑφτὰ οὐρανοὶ στὰ ὀλόανθα φυλλοκάρδια ἐκατεβῆκαν·
27 ὡς τῆς ζωῆς μου ἐγύρισεν ἡ μνήμη ἢ πλουμισμένη
τ' ἀνείπωτα τραγοῦδια μου στὰ στήθη ἐξεσταθῆκαν
ὡσὰν πουλιὰ πὸν ἢ ἀνοιξίς ἔχει βαθιὰ πληγώσει
30 καὶ μὲ κελάδημα ὀρθρινὸ δυό-δυὸ ἐξευγαρωθῆκαν,
Κι ὅπως ἐκεῖνος πὸν ἐρωτιᾶς φωτιὰ τὸν ἔχει ὀργώσει
στὸν ἕπνο μόνον ξαστοχᾶ τὴν ἔγνοια πὸν τὸν τρώει,
33 κι ὄντας ἢ χρυσοφόρα αὐγὴ στὰ κορφοβούνια δώση
Ξυπνᾶ γαλήνιος, μὰ ταχιά τὸ αἰώνιο μυρολόι
ἀρχίζει, ὡς ἔρθῃ τῆς ζωῆς ἢ λαβωμένη μνήμη
36 πὸν τόσα δάκρυα σὲ βαρὺ φυλάσσει κομπολόι,
ὅμοια στὸν ὀρθρον τοῦ ἔργου μου τὴν ἀπλασθὴ εἶδα ζύμη,
τοῦ ὀνειροῦ μου τοῦ ἀτέλεστου τὴν πίκρα ἔνωσα μόνον
39 καὶ τὸ τραγοῦδι ἐσκίρτησε μὲς στὸ αἷμα ὡσὰν ἀγρίμι.
Κι ὀρθριος, μὲ μάτια ὀρθάνοιχτα, τὰ δυὸ μου χέρια ἀπλώνω
ὅπου εἶχε ἀρχίσει τὸ χρυσὸ ποτάμι νὰ λιμνώνῃ
42 καὶ τέτοια λόγια ξεφωνῶ πρὸς τὸν ὀλύμπιο θρόνον·
«Κύριε, κύριε, μυστικὴ φωνὴ σου μὲ γκαρδιώνει,
τὸ φύσημά σου ὀρμητικὸ τίς φτερωτὲς μου δέρνει,
45 τρίζουν οἱ ἀντένες, τραγουδεῖ τὸ πυρωμένο ἄξονι
καὶ σὰν μυλόπετρα ἢ βαρεῖα καρδιὰ χτυπάει καὶ δέρνει.
Κύριε, κύριε, μέσα μου καὶ γύρω μου σ' αἰσθάνομαι.
48 Ἄνθοῦν τὰ λούλουδα στὴ γίς· ἢ αὐγὴ τ' ἀστέρια παίρνει·
παντοῦ ἢ παγίδα σου ἀγρυπνᾶ κ' ἔρχομαι ἀργὸς καὶ πιάνομαι
γέλιο στὰ χεῖλα μου ἔχοντας, παλμοὺς ἱεροὺς στὸ στήθος,
51 στεφάνι δρύφυλλο ψηλά· κ' ἐντὸς σου, ἐντὸς σου χάνομαι.

Ὡς μὲς στὰ φύκια τ' ἀφαντα, στῆς θάλασσας τὸ βύθος
μὲς σὲ ἡσικούς πολυσάλετους τοῦ ἡλιοῦ καὶ τῆς σελήνης
54 ὁ οὐρανοκὸς κρυφολαλεῖ κι ἀπέραντὸς σου μῦθος.»
Μὰ ὀμπρὸς τραγοῦδι· εἶναι καιρὸς ἀδρὰ νὰ ξεδιαλύνῃς
πὼς φάθηκεν ἢ κεντητὴ καὶ μαγεμένη χλαῖνα
57 πὸν τ' ἅγια βασιλόπουλα τυλίγει· τῆς γῆϊνης
πὼς πρῶτα ἀνοίχτηκαν χαρᾶς τὰ στάδια τ' ἀπλωμένα,
ἀργά, στὸ ἀτέλειωτο ἀλλαγμὰ τῆς γύχτας καὶ τῆς μέρας
60 στοῦ ἕπνου τὰ σκότη ἢ τοῦ φωτὸς τὴ χρυσοφόρα βένα.
Πὼς λίμνωσε ἀφανέρωτος ὁ ζήδωρος ἀγέρας,
πὼς ὑψωθῆκαν τὰ βουνὰ κ' οἱ κάμποι ἐχαμηλώσαν,
63 πὼς ἔλυσε τὰ κρούσταλλα νερά του ὁ κρῦος αἰθέρας,
π' ὄλα τοῦ φλοιοῦ τὰ χαμηλά καὶ κουφωτὰ ἐγεμόσαν
Ξυπνώντας τὸ βουερό τῶν ποταμῶν τὸ καρδιοχτύπι
66 καὶ πάλι, ἀγέρινοι ὑδραχνοὶ, πὼς τὰ ψηλά ἐξυγῶσαν,
ὄχι στὸν ἔρωτα τῆς γῆς ἐνάντια, μὰ ὡς οἱ τύποι
τοῦ ζυγιστοῦ τῶν οὐρανῶν μαθαίνουν, πὸν ἔχουν σφίξει
69 κἀθ' ἔργο, ἀπ' ὅπου ἢ πλαστικὴ τοῦ θεοῦ βουλή δὲ λείπει.
Πὼς, μὲς στὰ νέφη, τοῦ ἤλεχτροῦ τὸ λούλουδο ἔχει ἀνοίξει
καὶ μὲς στὸν ὄμβρο τοῦ Ζηνὸς ἐβρόντηξε ἢ φαρέτρα
72 καὶ γλίστησεν ἢ σαΐτιὰ πὸν κάβει τὸ πὸν ἀγγίξει.
Κι ἀπ' τῶν δυὸ κύκλων τὰ βαρεῖα καὶ ζυγισμένα μέτρα
πὼς πότε στὸ 'να πότε στ' ἄλλο ἀπὸ τὰ δυὸ ἡμισφαίρια
75 ἡλιος ἐχτύπησε λαμπρὸς τὴ ζεσταμένη πέτρα,
στὸ ἔτερο σκέπη ἀπλώνοντας συννέφων, πὸν τ' ἀστέρια
καὶ τὴν ἡμέρα ἐσκοτίσαν μ' ἐξάμηνους χειμῶνες
78 καὶ πάλι ἐγύρισεν ἐκεῖ μ' οὐράνια καλοκαίρια.
Μοῦσα· καιρὸς νὰ πλέξουμε τετραδίπλες κορῶνες
γιὰ τῶν ὥρων τὰ ξέπλεκα μαλλιά· καὶ θ' ἀνυμνήσω
81 τὸ θεῖο χορὸ τους πὸν ἀλαφρὸς ζυγίζεται στοὺς αἰῶνες.
Προβαίνει πρῶτα ἢ Ἄνοιξη μὲ τὸ περπάτημα ἴσο·
ἀνθεῖ στὰ πλοῦσα της μαλλιά παρθενικὴ ἀνεμόνα
84 καὶ γράφεται στὰ χεῖλα της χαμόγελο ἀγγελίσο.
Πὰ στὴ δεξιὰ παλάμη της φωλιάζει χελιδόνα
πὸν τριγυρίζουν στοργικὰ τὰ χελιδονοπούλια
87 πιτίζοντας μὲς στῆς φωλιᾶς τὴ ζέστα τὴ ζωογόνα.
Στὴν ἄλλη ἀγκάλη γιασεμιά, ρόδα, κισσὸς, γιοῦλια
κρατεῖ, πὸν μὲ τὸ σάλεμα τὸ ἀνάλαφρο μαδιένται·
90 κι οὔθε διαβαίνει ἀνθοβολοῦν κρινάνθια καὶ ζουμποῦλια.

Ἄγγελοι κ' ἔρωτες μαζί σμιγμένοι πέντε-πέντε
 93 πηδοῦν, χορεύουν κεντητοὶ στῶν πέπλων τῆς τῶ ἀτλάζι
 κι ὦρα τὴν ὦρα μὲ κλειστὰ τὰ μάτια ἀργοφιλιένται.
 Καὶ μὲς στὰ οὐράνια, πού ἠλιοφῶς ἀκύμαντον ἀγιάζει,
 96 κοπάδια αἰθέρια ροβολοῦν τὰ ἐλεύτερα γεράνια,
 τί σὲ σκληροὺς ξενιτεμοὺς ἡ ἀγάπη τῆς τὰ βάζει.
 Μακριὰ ἀπ' ἀσάλευτες φωλιές καὶ εἰρηνικά λιμάνια
 πάντα τὴν Ἄνοιξη ἀκλουθοῦν, πίσω ἀπὸ κείνη τρέχουν
 99 μέσα ἀπὸ θάλασσεσ πλατιές καὶ κάμπους καὶ ρουμάνια.
 Πατρίδα ἔχουν τὴν Ἄνοιξη, πατρίδα ἄλλη δὲν ἔχουν !..
 Κι ἀκολουθώντας, μιὰ σωποῦν καὶ μιὰ βουερά σκορπιζοῦν
 102 καὶ τὸ ραμφὶ στοῦ τραγουδιοῦ τὴν ἅγια βένα βρέχουν.
 Ὡς παύη κάθε λάλημα, χοροὺς ἀργοὺς ἀρχίζουν
 καὶ στὸν καθένα τους χορὸ κ' ἑλληνικὸ ἓνα γράμμα
 105 μὲ πίστη καὶ μὲ ὑπομονὴν ἀνάερα ζωγραφίζουν.
 Πρῶτα Ἄλφα κ' ὕστερα γλυκὰ τραγοῦδια ἔπειτα Γάμμα
 καὶ πάλι ἀγέρινη, ἀλαφροιά, μακάρια μελωδία
 108 καὶ πάλι ἓν Ἄλφα κι ὁ οὐρανὸς γεμίζει ἀχούς καὶ κλάμα.
 Καὶ τ' ἅγια γράμματα περνοῦν στὴ γαλαζένια εὐδία
 κι ὄλο πληθύνει ἡ μουσικὴ βαθειά, παραδεισένια
 111 κι ὁ αἰθέρας ὄλος τραγουδεῖ βαρὺς ἀπὸ εὐτυχία.
 Καὶ τ' ἅγια γράμματα μνηοῦν τὴν ἐξαφτέρουγη ἔννοια
 πού πέταξεν ἀπ' τῆς Χαναάν τὸ σὺθαμπο περβόλι
 114 μιὰ νύχτα πού στοὺς οὐρανοὺς τ' ἄστρα ἐκλαιαν ἰοιδένια.
 Καὶ φέγγουν τ' ἅγια γράμματα πάνω ἀπ' τὴν πλάσην ὄλη
 γράφοντας «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· ἀγαπᾶτε ἀλλήλους !»
 117 κι ὄλα ἀγαποῦν μὲς στῶν ἀνθῶν τὸ μέγα νυφροστόλι.
 Κι αὐτὴ γελώντας περβατεῖ σὲ κόσμον ἀπὸ θρούλους
 ἢ ξανθοβλέφαρη Ἄνοιξις, ἀνάλαφρη ἀλαφίνα,
 120 καὶ φεύγει ξένη, ἀδώρητη σ' ἀνίδεους καὶ βεθήλους.
 Μέτωπο Φλωρίνης, 1918.

Α. ΣΟΦΙΣΤΗΣ

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟ

Ὁ μικροῦλης τράθηξ ἓνα μπάγκο κάτω στὴ μηλιά.—Μιὰ μηλιά, πού εἶχε
 ἓνα μονάχο μῆλο.—Ἔβαλε κ' ἓνα μεγάλο χοιτῶ βιβλίο.—Μιὰ «Ἐγκυκλοπαι-
 δεία», πού διδάσκει τὰ πάντα μὲ μεγάλες πολύχρωμες εἰκόνες.—Ἀνέβη. Σηκώθη
 σὺς ἄκρες τῶν δαχτύλων του πατώντας στὴν «ἐγκυκλοπαιδεία» του, τάνυσε τὸ γε-
 ράκι του, τάνυσε τὸ χορμί του, ἄδραξε τὸν κλώνο καὶ τὸ μοναδικὸ μῆλο κορεμάσθη
 μπροστά του.

Ὁ πατέρας ἐδιάβαζε σιμὰ στὸ παράθυρο κ' ἡ μάνα κεντοῦσε στὸ μπαλκόνι.
 Τὴ στιγμὴ πού ἡ μικροῦλα χούφτια ἔκλεισε γύρω ἀπὸ τὸ μῆλο καὶ τραβοῦσε
 νὰ κόψη τὸν ἄγουρο καρπὸ, ἡ μάνα σήκωσε τὸ κεφάλι ἀπὸ τὸ ἄπλο κέντημά της
 κι ὁ πατέρας ἀπὸ τὸ σοφὸ βιβλίο του κ' εἶδανε τὴν προσπάθεια τοῦ παιδιοῦ τους.
 — Μὴ τὸ κόψης παιδί μου... εἶναι ἄγουρο... φωνάζανε σὰν μ' ἓνα στόμα.
 Ἡ μικροῦλα χούφτια ἄνοιξε καὶ τὸ μῆλο ἀνεβοκατέβαινε μὲ ρυθμὸ, κορεμα-
 σμένο ἀπὸ τὸ λεπτὸ κλωνάρι. Τὸ παιδί—ἐφευρετικὸ σὲ παιχνίδια—κορίτση ἀ-
 νοιχτὴ τὴν χουφτίτσα κάτω ἀπὸ τὸ ἄγουρο μῆλο κ' ἔτσι κάθε φορὰ πού τὴν ἄγ-
 ριζε ἀναπηδοῦσε σὰν λαστιχένιο τόπι.
 Ὁ πατέρας κ' ἡ μάνα θωρούσανε τὸ παιδί ἐντυχιμένο μὲ τὸ παιχνίδι του.

— Τί βλέπεis σ' αὐτό; ρώτησε ὁ πατέρας σκοπιζοντας τὰ χοιτῶ του ματο-
 γνάλια.

— Τὸ παιδί μας πολὺ χαριτωμένο στὸ νέο παιχνίδι του.

— Καταλαβαίνεις τὴν συμβολικὴ σημασία τοῦ παιχνιδιοῦ του ;

— ... Ἀλήθεια... ὄχι !

— Συλλογίσου... .

Ἡ μάνα παρήτησε τὸ κέντημά της καὶ θυτίστη στὴν ἐνατένισι. Κι' ἔταν ὁ
 μικροῦλης θαρσένη τὸ μῆλο κ' ἔτρεξε ν' ἀναζητήσῃ νέο παιχνίδι ξανάσκυψε στὸ
 κέντημά της.

Κάμποση ὦρα ἡ μάνα σκυφτὴ στὸ κέντημά της προσπαθεῖ νὰ καταλάβῃ τὴν
 «συμβολικὴ σημασία», μὰ σιγὰ-σιγὰ ξεχνᾷ κάθε λεπτομέρεια καὶ τώρα ζῆ στὸ
 γλυκύτατο χαμόγελο πού χάλευε στὸ χεῖλι τοῦ παιδιοῦ της τὴν ὦρα τοῦ παιχνι-
 διοῦ.

Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΠΡΩΤΗ ΜΠΑΛΛΑΝΤΑ ΖΩΗΣ

Τὴν ὦρα ὅπου εἰτάξαν οἱ καιροὶ
 Κι' ἐσήμανε μακρὰ τὸ μοναστήρι,
 Ὅλονυχτίας ἄναγα κερὶ
 Καὶ μπῆκα σὲ θαυτὸν ἐρημητήρι.
 Ἐδόθηκα στὸ δάσος τὸ θαυτὸ
 Νὰ μοῦ ξυπνήσει μέσα στὴ δροσά του
 Τὸ πνεῦμα, ποῦχε πάει νὰ μαραθεῖ
 Στὴ θολωμένη πόλιν ἐκεῖ κάτω.

Ἄστροι ἀγγινόν, ἀλήθεια τρυφερόη,
 Τοῦ ἔρωτα φῶς, ἀπάνω μου ἔχει γύρει,
 Καὶ πιά ἡ καρδιά γνωρίζει νὰ χαρεῖ·

— Πρῶτος καρπὸς πού κλεῖ τὴν πλοῦσια γύρη—
 Οἱ κάμποι μὲ κατέσαν οἱ ξανθοί,
 Τὸ φῶς νὰ μοῦ χαρίσουν τοῦ καμάτου,
 Νὰ θρέψουν τὴ χάρα πού δὲν ἀνθεῖ
 Στὴ θολωμένη πόλιν ἐκεῖ κάτω.

Τώρα ἀπανιέχω πότε ἢ θαλερῆ
Δουλεύτρα—ζωὴ κονιά της θὰ μὲ σύρει,
Καὶ λύνοντας μου τὸν πέπλο τὸν βαρὺ
Θὰ μοῦ κερᾶσει τ' ἀλαφρὸ ποτήρι·
Γιατί, δὲ μὲ δεχτήκαν οἱ θυνοὶ
Στὴ γέννα, μηδὲ τοίγγαγα τοῦ ἐλάτου,
Μόνον ἀφροὶ ποῦ σβνοῦν καὶ λίγοι ἀνθοί,
Στὴ θολωμένη πόλιν ἐκεῖ κάτου.

ᾠ ΖΩΗ, τὸ ἀπλό σου πνεῦμα ἄς μοῦ χυθεῖ
Στὰ φρένα, πρὶν νὰ γύρω τοῦ θανάτου,
Κι' ἄς ἔχω ἀπὸ τὴ μοῖρα μου σπαρθεῖ
Στὴ θολωμένη πόλιν ἐκεῖ κάτου.

ΝΙΚΟΣ ΠΡΟΕΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

CHARLES BAUDELAIRE

LA MORT DES AMANTS

Κρεββάτια θᾶχουμε ἀπαλὰ κ' αἰδέρια μωρωμένα,
νιθάνια σὰν τὰ μνήματα θαθεῖα καὶ σιὸ κενὸ
ἄνθη πολλὰ παρᾶξενα ἐδῶ καὶ κεῖ ριγμένα,
ὅπου γιὰ μᾶς ἀνθίσανε σὲ πρὸ ἴμορφο οὐρανό.

Ανόνοτας ὀλοδύναμα τὴν ὑστερῆ τους ζέση
θὰ μοιάζουν οἱ καρδιές μας δυὸ ἀπέραντες φωτιές
ποῦ θὲ ν' ἀντιφεγγίζοννε μεσ' σιὸ διπλὸ καθρέφτη
τοῦ νοῦ μας, τὶς ζευγαρωτές, τὶς δίδυμες ματιές.

Καὶ μιὰ θραδειά, μιὰ μυστικὴ θραδειὰ τριανταφυλλένια
θ' ἀλλάξουμε μιὰν ἀστραπὴ μονάκριβη, ἀσημένια
θαρειὰ ἀπὸ τὸ θαυμάσιο λυγμὸ τοῦ χωρισμοῦ,

Κ' ὅποτερα μισανοίγοντας τὶς πόρτες τὶς κλεισμένες
ἐνα ἀγγελούδι χαρωπὸ θ' ἀνάψῃ ἀπὸ παντοῦ
στοὺς δυὸ καθρέφτες τοὺς θαμπούς, τὶς φλόγες τὶς σβνομένες.

ΣΟΦΙΚΑ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΟΝΕΤΤΟ

ΜΑΡΑΣΜΟΣ

Σὲ μιὰ κορφὴν ἐλδευτικὴ μοῦ μέλλεται νὰ σβύσω
κάτω ἀπὸ οὐρανὸ—ὦ ! Ἀθήνα μου—μουντιό, συννεφιασμένο
μακριὰ ἀπὸ κάθε γνώριμο καὶ κάθε ἀγαπημένο
μιὰ νύχτα χυνοπωρινή, χωρὶς νὰ ψιθυρίσω

πικρότατο παράπονο ποῦ τόσο νέος πεθαίνω.
(Μόνο μὲ σὲ στὴ μνήμη μου, καθὼς θ' ἀργοσφαλήσω
τὰ μάτια μου, κάποιο γλυκὸ χαμόγελο θ' ἀφήσω
ποῦ δὲ μ' ἀγάπησες ποτὲ κ' ἔτσι δὲ σὲ πικραίνω.)

Καὶ θλιβερὸς ξεχνύεται θρηνητικὰ ἀπὸ πέρα
ὁ ἀντίβοος τῶν κοπαδιῶν ποῦ ἀργογεργᾶν στὴ σιάνη
καὶ τοῦ τοσμπάνου ἀχολογᾶει εἰ' ἀπέμακρο ἢ φλογέρα

σὰ μοιρολόι μου σιερονὸ στὴν κλίνη μου ποῦ φτάνει.
Κι' ὀκνή ἢ καμπάνα τοῦ χωριστοῦ θαρεῖθ-θαρειὰ χτυπάει
—τὴ Νέα ποῦ πλάϊ μου πέθανεν ἐχτιές ξεπροβοδάει.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΚΚΙΝΑΚΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑΣ

ΣΕΙΡΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΤΟ ΦΙΛΙ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Φίλι νὰ δώσω τοῦ Βοριά λέω μὴ μου ἀνεμοσβύσει,
Κι ἔτσι, χλωμό, τοῦ μισμοῦ φιλάκι τὸ νεμίσει....

Καὶ ἂν τῆς τὸ στείλω μὲ Νοτιὰ μὴν τὸ μαράνει ἢ λαύρα,
Μεσοδρομὶς, καὶ ἀφίλητη μὴ μου ντυθεῖ σιὰ μαῦρα....

Σιγὴ ἀγεράκι, πάρε το καὶ δόσ' το σι' ὄνειρό της,
Νὰ πάρει αὐτὸ τὴν ὄψη μου, γυρμένη σιὸ πλευρό της,

Νὰ ἰδεῖς γλυκὰ καὶ ἀτέλειωτα, σὰν ξαναταμωθοῦμε,
Πὼς θὰ φιλιόμαστε τὰ δυὸ χωρὶς νὰ χωριστοῦμε....

ΤΟ ΦΙΛΙ ΤΟΥ ΑΓΥΡΙΣΤΟΥ

«—Δίπλωσε ἀγέρι μαζόννὸ τὰ δυὸ σπαθόγτερά σου
Κι ἔλα κοντά μου κάθισε· σιμά μου ξεκουράσου...»

Μυρίζει ἀρώμα ἢ ἀνάσα σου... θαλασσοπλανεμένο
Τὸ φίλημά του δόσε μου γλυκ' ὅπως τὸ προσμένω...»

«—Μαύρη! Ἔρσο τὸ σπυτάκι του τὴ νιότη σου θὰ κλείνει
Φιλὶ φαράμακι μοῦδωσε... σὴν ἕστερή του κλίνη!»

Δυὸ φεΐδια τὶς πλεξοῦδες της τυλίξει στὸ λαιμό της,
Ψυχὴ καὶ ἀγέρι σμίγουνε καὶ κλαῖνε τὸν καλό της.

Σπέσες 1919

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

I. ΠΕΡΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΥ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ

Ὅταν τὸ ὄραϊόν παύσῃ νὰ εἶναι μιὰ αὐτοῦπαρκτη καλλιτεχνικὴ ὄντοτης, ἐν' αὐταρχεῖ ἀντικειμενικὸ σταθερῆς ἀξίας φαινόμενο, γὰ νὰ μᾶς προβληθῇ ὡς μιὰ δυνατότης πού γιὰ τὴν πραγματοποίησίν της εἶναι ἀνάγκη κατὰ μέγα μέρος νὰ συνεργασθῇ καὶ τὸ ὄτομό μας, τότε ἀπὸ τὴ σφαῖρα τοῦ ἀπολύτου μεταπίπτει εἰς τὸ σχετικόν. Ἐνα ποίημα πού δὲν εἶναι μιὰ σταθερὴ δύναμις δημιουργίας συγκινησεως, μὰ πού γιὰ κάθε ἄτομο ἀντιπροσωπεύει καὶ ἕναν ἴδιον βαθμὸν ὄραϊόν, ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρου ὡς τὸν κατώτερο, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἔχη τὴν ἀξία μιᾶς ἀφετηρίας, ἐνὸς ἐρεθισμοῦ. Ὅπως καὶ ἕνα ποίημα πού δὲν εἶναι ἱκανὸ νὰ προκαλῆ τὶς αὐτὲς περιόπου συγκινήσεις ὅποια στιγμή καὶ ἂν διαβασθῇ, μὰ πού ἐξαρτᾶ τὴν καλλιτεχνική του ἐνέργεια ἀπὸ τὸ ἐκάστοτε ψυχικὸ περιεχόμενον τοῦ ἀναγνώστου.

Στὴν πρώτη περίπτωση τὸ ποίημα καὶ ἐν γένει τὸ καλλιτέχνημα εἶναι πέραν παντὸς ὑποκειμενικοῦ κριτηρίου (γούστου, ιδιοσυγκρασίας, αἰσθητικῶν ἀντιλήψεων)· ἐνῶ στὴ δευτέρῃ, ὅπου τὸ ὑποκείμενον σταθμίζει μὲ τὸ μέτρον του τὴν ὁμορφιά του, ἐξαρτᾶται μπορεῖ νὰ πει κανεὶς ἢ ἀξία του σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τοῦτο. Στὰ χρόνια μας περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐποχὴ ἢ ποίηση καὶ ἐν γένει ἢ τέχνη κατήντησε ζήτημα γούστου· καὶ τόσες εἶναι οἱ μεταξὺ τῶν ἀτόμων διαφορές, ὥστε συμβαίνει πολλὰ φορὲς κάτι πού ἐνθουσιάζει τὸν ἕναν ν' ἀφήνει τὸν ἄλλον τελείως ψυχρόν. Σὲ τί τάχα πρέπει ν' ἀποδοθῇ ἢ αἰτία τοῦ φαινομένου αὐτοῦ; Στὴν τέχνη ἢ μήπως στὸν ἄνθρωπο; Καὶ στὴν τέχνη καὶ στὸν ἄνθρωπο. Καὶ πρώτα ἢ τέχνη· πῶς νὰ προσανατολισθῇ ὁ σημερινὸς αἰσθητικὸς ἄνθρωπος, πῶς νὰ μορφώσῃ ἕνα σταθερὸ ἀντικειμενικὸ κριτήριον, ὅταν ὑπάρχουν τόσες τέχνης ὅσοι καὶ τεχνίτες, καὶ ὅταν εἶναι ὑποχρεωμένος (γιατὶ τοῦ ἀρέσουν ἕξ ἴσου) νὰ ἐκτιμᾷ στὸν ἴδιον βαθμὸν δυὸ καλλιτεχνήματα πού χωροστοῦν τὴ γέννησίν τους σ' ἐντελῶς ἀντίθετες αἰσθητικὰς ἀρχές; Εἶχε ἀρχίσει νὰ μορφώνῃ ἐν' ἀντικειμενικὸ κριτήριον, καὶ αἴφνης βροίσκεται μπρὸς σ' ἕνα ἔργο μοναδικῆς ὄραϊότητος, πού

τοῦ καταρρίπτει ὅλες τὶς προηγούμενες ἀρχές του. Ὡς κριτήριον θὰ τοῦ χρησιμεύσῃ ἢ αἰσθητικὴ πού πηγάζει μὲς ἀπ' τὸ ἴδιο αὐτὸ ἔργον καὶ πού συχνὰ θὰ εἶναι ἴσως ἢ ἄκρα ἀντίθεσις κάθε ἄλλης αἰσθητικῆς. Κι ὁ ἄνθρωπος; Ἡ Ἀβουλος καὶ ἐπιπόλαιος ὅπως εἶναι σήμερα, ἀμόρφωτος μ' ὅλη τὴ μόρφωσίν του, νευρικὸς καὶ βιαστικὸς, πάντα διψασμένος γιατί ποτὲ δὲν ξεδιψᾷ, πῶς νὰ ὀρμιάσει μὲσα του ἕνα καλλιτεχνικὸν ἰδεῶδες, ἕνα πρότυπον δικό του, πού νὰ εἶναι καὶ τὸ σταθερὸ κριτήριόν του; Ἀνίκανος νὰ ὑψώσῃ κάτι διαρκὲς καὶ ἀναλλοίωτον, μένει ὁ σκλάβος τῆς στιγμῆς. Κι ὄχι μόνον ὁ κοινὸς ἄνθρωπος, καὶ ὄχι μόνον ὁ κοινὸς τεχνίτης. Μεγάλοι καλλιτέχνη ἀπεκήρυξαν μέγα μέρος τοῦ ἔργου των, ὀλόκληρον τὸ παρελθόν των πολλὰς φορὲς, γιατί δὲν τοὺς ἱκανοποιούσε, γιατί δὲν ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὶς αἰσθητικὰς των πεποιθήσεις τῆς τελευταίας ὥρας. Ἐθυσυνειδησία, θὰ πῆτε, ὀρμιάσμα, ἀνέβασμα σὲ μιὰ κορφὴ πού μᾶς εἶναι δυσάρεστο νὰ διατηροῦμε ὅτι μᾶς ἐνθουσιάζει τοὺς τόσο ὀδυνηροὺς ἐνδιάμεσους σταθμούς. Naί, μὰ καὶ ἔλλειψις πειθαρχήσεως, ἀδυναμία ἰσορροπήσεως πού ἀφήνουν τὰ ἴχνη των καὶ στὰ μεστότερα ἔργα.

Ἴσως οἱ δημιουργίαι τῶν ὑποκειμενικῶν κριτηρίων (τῶν ἀτομικῶν ἀναλόγων τοῦ γούστου καθενὸς καὶ τῆς αἰσθητικῆς του καὶ τῶν πολλῶν κατ' ἄτομον ἀναλόγων τῆς ἐκάστοτε στιγμικῆς ψυχικῆς διαθέσεως) ἐπὶ βλάβει τῶν ἀντικειμενικῶν, νὰ ὀφείλονται κατὰ πολὺ καὶ στὴν ἀνάγκη ὅπου εὐρέθῃ ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, νὰ συμπληρώσῃ, νὰ τελειώσῃ τρόπον τινά, μιὰ τέχνη πού μεταπηδῶσα τὰ ὄραϊα της καὶ παραπαίουσα σὲ ἄγνωστὰ της ἐδάφη, ἔφερε τὴ σύγχυσιν καὶ τὴν ἀνατροπὴ τῶν μέτρων τῆς ἐκτιμῆσεώς μας. Καὶ γιὰ νὰ ἐξηγουμαι: Ὅταν ἡ μουσικὴ, μὴ ἀρχουμένη εἰς τὰς καθαρὰς μουσικὰς δυνατοτήτας της, ἐπιχειρεῖ τὸ ἔργο μιᾶς ἄλλης τέχνης, τῆς ποιήσεως, χωρὶς νὰ διαθέτει καὶ τ' ἀνάλογα μέσα, ὅταν γίνεται δηλαδὴ περιγραφικὴ, ἢ μουσικὴ ἢ συμβολικὴ ἢ ὅτι ἄλλο, δημιουργεῖ κατ' ἀνάγκην καὶ ἕνα νέο κριτήριον, στὸν ἀκροατὴ πού θὰ θελήσῃ νὰ τὴν κρίνῃ ὀλοκληρωτικῶς, ἠδὲ μὴν δηλαδὴ κατὰ τὰ νέα της στοιχεῖα (καὶ ὄχι ἀπὸ καθαρῆς μουσικῆς ἀπόψεως μόνον, ὁπότε ἴσως τὶς πειρὸ πολλὰς φορὲς θὰ τὴν ἀρνηθῇ) κριτήριον ἀσταθὲς καὶ ξένο πρὸς τὴν μουσικὴν. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὴ ζωγραφικὴ καὶ μὲ τὴν ποίησιν καὶ μὲ τὴν γλυπτικὴν. Δὲν πρόκειται φυσικὰ ἐδῶ γιὰ τὶς περιπτώσεις ὅπου ὑπάρχει ἀπλῶς ὅτι ὀνομάσαν ἀλληλοβοήθεια τῶν τεχνῶν, ἀμοιβαῖον δηλαδὴ πλούτισμά των. Κάθε ἄλλο. Ἴσα ἴσα στὴν ἐποχὴ μας, ὅπου οἱ τέχνες ἐξήντησαν ὅλες των τὶς μορφάς, ἕνα τέτοιο φέλιγμα πολὺ συχνὰ κατανατᾶ ἀπαραίτητον. Ὡς ἕνα ὅμως σημεῖον. Δὲν πρέπει κατ' οὐδένα λόγον νὰ ὑπερηθῶνται τὰ φυσικὰ ὄραϊα κάθε τέχνης. Στὴν φιλοσοφικοποίησιν τῆς ζωγραφικῆς, στὴ «ζωγραφικὴ τῶν ἰδεῶν», ὀφείλομε δυὸ ἀπ' τοὺς μεγαλειότερους ζωγράφους, τὸν Ρέμπραντ καὶ τὸν Μπαϊλιν καὶ τοὺς πειρὸ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἀσύγκριτους Προρασανλίτες. Ὅταν ὄμως παρεμείθη τελείως καὶ σκόδιον καὶ χροῶμα χάριν ἐνὸς ἀκράτου ζωγραφικοῦ διανοητικισμοῦ, γάοιν ἐνὸς ἐξωφρενισμοῦ συλλήψεως, δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ γεννηθοῦν ὅλες οἱ ἀποτοπαιεῖς νεώτερες φουτουριστικοκομμουνιστικὲς σχολαί. Ὅλα τ' ἄσασθῃ, ἀειδῇ παραληρημάτα τῶν περισσοτέρων Γάλλων συμβολιστῶν ποιητῶν, ἔχουν τὴν ἀογὴν τους στὴν παρεξήγησιν τῆς μουσικῆς ποιήσεως. Κι ὄμως στὴν μουσικὴ ἢ μᾶλλον στὴν μουσικοποιημένην ποίησιν ὀφείλονται δυὸ ἀπ' τοὺς μεγαλειότερους. ἂν ὄχι οἱ δυὸ μεγαλειότεροι ποιητὰ τοῦ 19ου αἰῶνος: ὁ Πόε καὶ ὁ Baudelaire. Περιγραφικὴ μουσικὴ εἶναι ἢ περίφημη ἀγροτικὴ συμφωνία τοῦ Beethoven, περιγραφικὴ μουσικὴ καὶ ὅλες οἱ ἀφόρητες ἀμουσες μου-

σιχές πού καθημερινῶς ἀκοῦμε. Ἡ γλυπτική θὰ κἀνῃ ἴσως πειὸ ἀπτή τὴν ἀλήθεια τῶν λεγομένων μας. Ὅλη ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἀρχαίας γλυπτικῆς ἀπέναντι τῆς νεωτέρας ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἐκείνη μὲν περιορίσθη εἰς τὰ φυσικά της ὄρια, ἐνῶ ἡ νεώτερη θέλησε νὰ τὰ ξεπεράσῃ. Θέλησε δηλαδὴ νὰ παραβιάσῃ ἀπαραιτήτους νότους. Κι ἀπὸ ὑπεροχὴ αὐτάρχη πλαστικὴ παράσταση, μοναδικῆς πνευματικότητος, ὀφειλομένης εἰς τὴν περιφανέστερη νίκη τῆς μορφῆς ἐπὶ τῆς ὕλης, κατήντησε μιὰ κακόσημη, ἄμορφη, δῆθεν ἰδεαλιστικὴ, δῆθεν ὑποβλητικὴ παντὸς γενικοῦ κι αἰωνίως ἐνθροπίνου, φρικτὴ συσσώρευση μαζῶν. Ἔστω τὸ τάδε ροντενικὸ ἔργο. Ἐνα χέρι πού βγαίνει μέσ' ἀπὸ ἕναν ὀγκόλιθο. Γιὰ νὰ κρίνουμε ἕνα τέτοιο ἔργο τί θὰ μᾶς χρησιμεύσῃ ὡς κριτήριον; Ὅχι φυσικὰ ὅ,τι βλέπουμε, ὄχι δηλαδὴ τὸ ἄμεσο, τὸ πρῶτο ἀντικείμενο τῆς γλυπτικῆς: ἡ πλαστικὴ παράστασις ἐπιφανειῶν. Ἐνα χέρι καὶ μιὰ πέτρα, ὅσην ἀνατομικὴν τελειότητα καὶ ἂν ἔχουν, δὲν μποροῦν αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ν' ἀποτελέσουν ζωντανὴ σύνθεσις, ὁλότητα ἔργου. Πλαστικῶς ἄρα τὸ ἔργον εἶναι ὡσάν νὰ μὴν ὑπάρχῃ. Ὅστε κάπου ἄλλοι, πέραν τῆς πλαστικῆς του ἐπιφανείας, πρέπει νὰ ζητηθῇ ἡ ἀξία τοῦ ἔργου. Ἀλλὰ πού; Ἀναγκαστικῶς στὸ συμβολιζόμενο, διότι αὐτὸ ἀπομένει. Γιὰ μὲ συμβολιζόμενο δὲν ὑπάρχει. Ἐνα χέρι πού βγαίνει μέσ' ἀπὸ μιὰ πέτρα δὲν μὴν ὑποβάλλει τίποτε ἀπολύτως. Γιὰ σὰς ὅμως ὑπάρχει καὶ εἶναι ἔστω ἡ μορφὴ πού ξεπηδᾷ ἀπὸ τὸ χάος. (Ὅπως ἀναλόγως τῆς διαθέσεως, ἀναλόγως τῆς διαισθητικῆς, μαντικῆς δυνάμεως τοῦ θεατοῦ μποροῦσε νὰ εἶναι ὅ,τι δήποτε ἄλλο: γιατί βέβαια ἡ ἀξία τοῦ ἔργου δὲν ἔγκειται ἐπὶ τῆς αὐτῆς δὲν πηγάζει ἀπὸ τὸ ἔργο, δὲν εἶναι σταθερὴ, ἀφοῦ τὸ ἔργον δὲν ὑπέβαλε καὶ σὲ μένα ὅ,τι ὑπέβαλε καὶ σὲ σὰς. Ἡ ἀξία τοῦ ἔργου δὲν ἔγκειται σὲ κάτι σταθερό). Ἡ μορφὴ πού ξεπηδᾷ ἀπὸ τὸ χάος. Μιὰ ἰδέα δηλαδὴ. Καὶ τώρα γιὰ νὰ κρίνετε τὴν ἰδέα αὐτὴν, γιὰ νὰ τῆς δώσετε μιὰ καλλιτεχνικὴν ἀξίαν (διότι περὶ ἔργου τέχνης πρόκειται καὶ ὄχι περὶ μιᾶς ἰδέας ἀπλῆς) τί κριτήριον θὰ μεταχειρισθῆτε; Ἰδεολογικὸν φυσικὰ καὶ ὄχι καλλιτεχνικόν. Ἀλλὰ μήπως ὑπάρχει ἱεραρχία ἰδεῶν; Ἡ ἰδέα, ἡ ἔννοια τοῦ γενικοῦ ἀνωτέρα τῆς ἔννοιας τοῦ ἀτομικοῦ, ἡ ἔννοια τοῦ παντοτεινοῦ ἀνωτέρα τῆς ἔννοιας τοῦ ἐφημέρου; Ὅχι βέβαια. Οἱ ἔννοιαι εἶναι σχετικῆς καὶ οἱ σχετικότητες δὲν δημιουργοῦν τὸ ἀπόλυτον πού μόνο αὐτὸ θὰ μποροῦσε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς φῦξ ἴσως ἐνῶ κατὰ βάθος δὲν ἐκάνετε χρῆσιν κανενὸς κριτηρίου, εἴτε ἂν δὲν κατορθώσατε ν' ἀνακλύψετε τὴν ἰδέα πού συμβολίζει ἀντιπερνάτε δυσφορῶν. Τὸ λάθος φυσικὰ εἶναι τοῦ τεχνίτου κι ὄχι τοῦ θεατοῦ πού εἶχε ὅλη τὴν καλὴ διάθεσις νὰ ἰδῇ κάτι ὠραῖο. Ὁ τεχνίτης ἀντὶ νὰ περιορισθῇ στὰ ὄρια τῆς τέχνης του θέλησε νὰ τὰ ξεπεράσῃ. Κι ὁ θεατὴς ἐξηκολούθησε νὰ μὲν αἰσθητικῶς ἀνεργάτιστος ὅσο καὶ πρῖν.

Ἔτσι τὸ παραστράτημα τῆς σημερινῆς τέχνης, πού ἀντὶ νὰ πραγματοποιεῖ αὐτάρχη καλλιτεχνικὰ φαινόμενα, προσβάλλει μᾶλλον δυνατότητας παραγωγῆς ὠραίων πού ἀναγκαῖον γιὰ τὴν πλήρη τελείωσιν τῆς καλλιτεχνικῆς τῶν ἐνεργείας καὶ τὴν ἀτομικὴ συμβολὴ μας, συνετέλεσε ἐπὶ τὴν δημιουργία ἀχρυσφαλῶν ὑποκειμενικῶν κριτηρίων ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἀντικειμενικῶν πού εἶναι καὶ τὰ μόν' ἀσφαλῆ διότι ἐπιβάλλονται καὶ καθορίζονται ἀπ' αὐτὰ τὰ ἔργα, κι ὄχι ἀπ' τὸ διαρκῶς μεταβαλλόμενο άτομὸ μας.

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ: ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ σύντομη αὐτὴ μελέτη, γραμμένη ἀπὸ χρόνια, τώρα μόλις ἔρχεται στὸ φῶς τῆς δημοσιότητος.

Ἦταν καιρὸς. Ἐπρεπε ἐπὶ τὴν συνείδηση ὄλων ἐκείνων (τῶν πολλῶν ἢ τῶν ὀλίγων) πού ἐξακολούθουν νὰ τὸν θεωροῦν ἀκόμη ὡς ἕναν ἀπροσάρμοστον πρὸς τὴν σημερινὴν ἑλληνικὴν πραγματικότητα θεωρητικόν, ὡς ἕναν ἀνωφελεῆ ἥρωα, ν' ἀποκατασταθῇ ὁ μοναδικός, ὁ ἀγνότατος αὐτὸς ἰδεολόγος, ὁ Περικλῆς Γιαννόπουλος. Γιὰ τὴν ἀποκατάστασιν, γιὰ τὴν ἀποκάλυψιν αὐτὴν, ὁ πειὸ κατάλληλος, ὁ μόνος ἴσως ἐνδεδειγμένος, ἦταν ὁ Σικελιανός. Ἐλλῆν ὅσο κανεὶς σήμερον, ὁ ποιητὴς τοῦ Ἀλαφροῦσκιωτου, δὲν μποροῦσε νὰ μὴν αἰσθανθῇ ὡς τοῦ ταίριαζε τὸν θερμότερον ἀπολογητὴν, τὸν ἐνθουσιωδέστερον ἀπόστολον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ Σικελιανὸς στὸ λιγυσεῖλό του βιβλίον ἐγγίζει ὅλα σχεδὸν τὰ σημεῖα τοῦ προβλήματος πού ἀψηχόλησε τὸν Γιαννόπουλον, κι ἂν δὲν τὸν παρακολούθῃ παντοῦ ἐν τῶν φωτεινότητων ἱστορικῆς ματιῆς του, ἂν δὲν τοῦ ἀπαντᾷ δηλαδὴ, τοῦτο συμβαίνει γιατί ὁ Γιαννόπουλος, ἐπὶ τὴν περιφρημὴν «Ἐκκλησίαν τοῦ πρὸς τὸ Πανελλήνιον Κοινόν», δὲν ἔθεσε, δὲν τοῦ ἦτο δυνατόν νὰ θέσῃ, κανέν' ἀπολύτως ἐρώτημα.

Γιὰ ἕναν τόσο ἐνσυνείδητον ἐπιβεβαιωτὴν, ἐρωτήματα δὲν ὑπῆρχαν. (Ἄς μὴ μᾶς ἀπατοῦν οἱ ἐξωτερικῆς διατυπώσεις. Ἄν ὑποβάλλει ἐρωτήματα ὁ Γιαννόπουλος, τὰ ὑποβάλλει ἐπὶ τοὺς ἄλλους, τοὺς τρίτους. Γι' αὐτὸν ἦταν λυμένον τὸ πρόβλημα). Γιὰ τὸν Γιαννόπουλον, ἡ ἑλληνικότης τοῦ ἀτέμνου του, ἡ βαθειὰ συναίσθησις τῆς ὑπεροχῆς τῆς φύλης μας, δὲν ἦταν ἰδέα. Ἦταν ἀπόλυτη βεβαιότης, πίστις, ἡ ἀνώτερη του, ἡ μόνη του πραγματικότης. Καὶ δὲν μποροῦσε νὰ εἶναι ἕνας ἱστορικὸς ἐπτασιασμός, «μιὰ προσπάθεια συνδέσεως πλασμένων κομματιῶν», ἡ ζωντανότατη, ἀδιάσπαστη, φλογερὴ γρομμὴ τῆς ἑλληνικῆς παραδόσεως, πού ζοῦσε μέσα του. «Ὅλη τὴ συνείδησις τῆς ἱστορίας του τὴν ἔφερε ἀκοπα ἢ ψυχὴν του σὰ δέντρο αἰώνων, σὰν οἱ ἐλιές ὅπου εἶδαν τοὺς Μηδικούς πολέμους.»

Ἡ ἑλληνικὴ γῆ, ἡ ὠραιότερα γῆ, ἀπέδαξε τ' ὠραιότερον ἄνθος: τὸν Ἑλληνα. Ἱστορία τοῦ Ἑλλήνου σημαίνει ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου καὶ γενικῶς ἱστορία τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ὅτι φῦτρωσε ἐπὶ τὴν Δύση, εἴτε ἀνθρώποι εἴτε πολιτισμοί, εἶναι ἀνθρωποειδές, ὑποτυπώδες. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀναγέννησις ἀκόμη, ἡ Εὐρωπαϊκὴ, πού χωρὶς ἐμᾶς δὲ θὰ ὑπῆρχε, δὲν μπορεῖ νὰ συγκριθῇ μὲ τὴ δικὴ μας, τὴ Βυζαντινὴν, τὴν τόσο παρεξηγημένην. Εἴμεθα οἱ μόνον ἐξανθρωπισταί, οἱ μόνον ἐκπολιτισταί, οἱ μόνον ὅπου ὁ πλοῦτος μας, ἡ ὕλη, μᾶς ἐστάθη μέσον μόνον, βάθρον διὰ νὰ ὑψώσωμεν τὸ αἰώνιον ἄγαλμα τοῦ πνεύματος.

Καὶ σήμερον; Ἄν ἐξακολουθήσωμε τὸ δρόμον πού πᾶμε, καθήκαμε. «Ἰδρύσασθε τὸν πετσίον μας, πλύσασθε τὸν ἰδέων μου γάλακτα τοῦ μυαλοῦ», νὰ τί θὰ μᾶς ὀδηγοῦσε ἔξω πρὸς τὸν ἑαυτὸν μας. Εἴμαστε γέννημα, κύτταρον τῆς ὠραιότερης γῆς, τῆς ἑλληνικῆς, ἄρα καὶ οἱ μόνες δυνατότητες πολιτισμοῦ ἀντάξιον τοῦ ἀρχαίου.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὸς ὅλα αὐτὰ περιέχον κάποια δόση φυλετικοῦ μυστικισμοῦ, πού ἐμποδίζει τὴν ἀνεξέταστη, τὴν τυφλὴν παραδοχὴν τοῦ Γιαννοπουλικοῦ εὐαγγελίου. Γινόμαστε ἐφεκτικοί. Διστάζομε νὰ τὸν ἀκολουθήσωμε σ' ὅλα τὰ πορίσματά του. Δὲν μποροῦμε, ὅπως ἐκεῖνος, νὰ πιστέψωμε σ' ἕναν ἀπόλυτον γεωγραφικὸν ντετερμινισμό. Δὲν μποροῦμε ἀκόμη νὰ ταχθοῦμε μὲ τὸ μέρος τοῦ ὅταν

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΒΩΜΟΣ.—Χρόνος Α.—'Αθήναι.—'Αριθ. 11.—(Γιάννη Βλαχογιάννη: «Το φτωχού τ' είποτα».—Γκέρεσταμ: «Χιονιά»)—'Αριθ. 12—('Εμφανίζεται μ' ένα πολύ εύγενικό πεζό τραγουδί κάποια Δις 'Ιβράκιη).

ΛΥΡΑ.—Β'. III. Μάρτιος; 1919.—'Αθήναι.—(Σικελιανού: «Το θείο ταξείδι»—Edouard Schuré.—'Ο 'Ιψεν και τὸ πολεμικὸ θέατρο).

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ.—'Ετος; ΙΗ'.—Τεύχος; 215-16.—'Αθήναι.—(Συνέχεια τῶν μεταφράσεων τῶν ἰταλικῶν ποιημάτων τοῦ Σολομῶ ἀπὸ τὸν Σπ. Δε-Βιάζη).

ΝΟΥΜΑΣ.—Περίοδος; Β'—'Ετος; Αον (16ον) 'Αθήναι.—'Αριθ. 17, 18. (Τίποτε ἀξισημείωτον) 'Αριθ. 19 (Μαξ. Γκόρκη «Μπρό; στὴν 'Οψη τῆ; Ζωῆ;»)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ.—'Ετος; Α'.—'Αθήναι.—'Αριθ. 1, 2, 3, ('Αρίστου Καμπάνη: «Σολωμὸς—'Αναδρομαί εἰς τὸ Παρελθόν).

ΛΟΓΟΣ.—'Ετος; Α.—Πόλη.—Νοέμβριος; 1918—Μάρτιος 1919 ('Ελάβαμε τὰ πέντε πρῶτα φύλλα τοῦ ἀξιόλογου αὐτοῦ περιοδικοῦ. Τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Μπεζέ γιὰ τὸν Πόλεμο καὶ τὴν 'Ιδέα τῆς Πατρίδος, ἓνα διήγημα τοῦ κ. Πρασίνου, οἱ μελέτες γιὰ τὸν Μπαϊκλιν καὶ τὴν 'Ιταλικὴν Μουσικὴν, εἶναι ὅ,τι καλλίτερο βρήκαμε στίς σελίδες του. Εὐχόμαστε τὴν ἀπόροσκοπο συνέχισή τῆς ἐκδόσεώς του).

RIVISTA D' ITALIA.—'Ετος; XXII.—Milano.—'Αριθ. 2.—(E. Ciccotti: Marx e Mazzini).—'Αριθ. 3.—(C. Prezzolini: Πολὺ καλὴ ἡ κριτικὴ του γιὰ τὸν ποιητὴ Alfredo Panzini:).

REVUE DES DEUX MONDES.—15 Mars 1919.—(André le Breton: «Le Souvenir de Vauvenargues»).

LA REVUE: 1—15 Avril 1919.—(Τὰ Κριτικὰ Σημειώματα τοῦ Segur—κ. 'Επισκοπόπουλο.—'Ενα γράμμα τοῦ D'Annunzio στοὺς Δαλματούς).

LA REVUE DE PARIS.—1 Avril, 15 Avril 1919—Paris.—(Τὰ δύο τελευταῖα μέρη τοῦ ρομάντζου τοῦ Guido da Verona: «La vie commence Demain»).

LA VEILLEUSE.—3e Année—Avril 1919.—Paris.—'Αριθ. 19 (Joseph Rivière: «Obsèques», Διήγημα).

LA NOUVELLE REVUE FRANÇAISE.—1 Avril 1919.—Paris—(De Bauchaud: «La vie» ποίημα).

ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ

— 'Η μελέτη τοῦ κ. Σικελιανοῦ γιὰ τὸν Περικλῆ Γιανόπουλο, προσφέρεται σ' ἕποιον ἀπὸ τοὺς συνδρομητὰς μας τὴν ζητήσῃ σὰ γράφειά μας.

— 'Απὸ τὸ ἐρχόμενο φύλλο ἀρχίζουμε τὴ μετάφραση τοῦ ρομάντσου τοῦ περιφήμου 'Ισπανοῦ Don Ramon dal Valle—Inclan y Montenegro: «Sonata de Primavera.» Τοῦ συγγραφέως τούτου σὲ καμμιάν ὡς τώρα γλώσσα δὲν ἔχει μεταφραστῆστρο, ὥστε ἡ μετάφραση τοῦ Παπατζῶνη Nobilissimus νὰ εἶναι αὐτόχρομα γενονός.

— Μὲ ἀληθινὴ χαρὰ μας μαθαίνουμε πὼς ξαναρχίζει τὴν ἐκδόσή της ἡ «Κριτικὴ καὶ Ποίηση».

— Μιὰ γιὰ πάντα πληροφοροῦμε τοὺς μαίτρο τῆς σοβαρῆς Κριτικῆς πὸν μᾶς κάνουν τὴν ὑψηλὴ τιμὴ νὰ μᾶς λογαριάζουν τόσο στὸ οἰκογενειακὸ τους περιοδικὸ «Πυρσός» ὅτι λυπόμαστε κατάκαρδα πὸ οἱ συνήθειές μας δὲ μᾶς ἐπιτρέπουν ν' ἀκολουθήσουμε τὴ δίατά τους. Καὶ σπαράζει ἡ ψυχὴ μας ἀπὸ τὴν ἀπελπισία γιὰ τὸ νοιώθουμε πὼς ποτὲ—φεῦ!—δὲ θὰ μπορέσουμε νὰ ὑψωθοῦμε στὸ νόημα τῆς Τέχνης—καὶ μάλιστα τῆς θείας ἐκείνης Τέχνης: των—ἀφοῦ ἡ Μοῖρα μᾶς ἔγραψε νὰ φοράμε καθαρὸ κολλάρο.